

Ν Ε Α

Φ Ο Ρ Μ Ι Γ Ε

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ "ΩΔΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ"

ΕΤΟΣ Α'. ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1921

Ἰδρυτής
Ἰδιοκτήτης | Κ. Α. ΨΑΧΟΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 8-9

Διευθύνται:

Κ. Α. ΨΑΧΟΣ
Ε. Α. ΠΕΖΟΠΟΥΛΟΣ

Γραφεία

Ὀδὸς Ἀγίου Μελετίου
Τέρμα Ἀχαρνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΗ:

	Ἔτησίαν	Ἐξάμηνος
Ἐσωτερικοῦ	δρ. 20	δρ. 12
Ἐξωτερικοῦ	φρ. 25	φρ. 15
Ἀμερικῆς	δολ. 5	δολ. 3

ΑΝΙΕΡΟΣ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΛΑΤΙΟΥ

Φήμη τις ἔφερε μέχρις ἡμῶν, ὅτι ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν εἶχε δώσει ποτὲ ἡμιδιαταγὴν νὰ πρὸς κατάργησιν τοῦ ἐν τῇ Μητροπόλει τετραφώνου χοροῦ καὶ ὅτι, προκειμένου νὰ τελεσθῇ τότε δοξολογία τις, διεμηνύθη εἰς τινὰς δοκίμους καὶ καλλιφόνους ἱεροφάλας νὰ καταρτίσωσι χορὸν Βυζαντινόν. Πῶς ἐνεπαίχθησαν τότε οἱ κληθέντες ἱεροφάλαι, τί δὲ κατόπιν ἐπηκολούθησε, θεωροῦμεν ἀνάξιον τῆς σοβαρότητος τοῦ φύλλου ἡμῶν νὰ διαλάβωμεν ἐνταῦθα. Ἀλλ' ἐν τῇ σκηνοθεσίᾳ ἐκείνῃ ὑπεκρύπτει τὸ φορικτὸν καὶ τερατιῶδες, τὸ ὁποῖον ἔχομεν καθῆκον ν' ἀποκαλύψωμεν καὶ νὰ συγματούσωμεν σήμερον, ὅτε προήλθεν εἰς γνῶσιν ἡμῶν τοῦτο.

Οἱ ἐπιτυχόντες τὴν διατήρησιν τοῦ χοροῦ, — τοῦ λεγομένου τετραφώνου, — ἵνα δικαιολογήσωσι τὴν παλινῳδίαν τῆς Πανιερότητος Του, διέδωκαν, ὡς καιρηγέλη ἡμῖν, ὅτι «ὁ Μητροπολίτης ἐπανέφερε τὸν τετράφωνον χορὸν, διότι τὸ ἐξήγησε τὸ Παλάτι»!! Εἶναι τόσοσ ὁ βαθμὸς τοῦ θράσους τῶν ἐπιτηδείων τούτων ἐκμεταλλευτῶν παντὸς ἱεροῦ καὶ ὁσίου, ὥστε νὰ ἐγείρονται ἐξ ἀναγκιτήσεως αἱ τρίγες τῆς κεφαλῆς παντός, μανθάνοντες, ὅτι μίαν τοιαύτην προῶξιν των προσελάθησαν νὰ δικαιολογήσωσιν, ὀχυρούμενοι ὀπισθεν τοῦ ὀνόματος τοῦ Παλατίου! Τὸ Παλάτι, λέγουσιν, ἐξήγησε νὰ ἐπανέλθῃ ὁ τετράφωνος χορὸς! Ὁ χορὸς κανενὸς Παλεστρίνα βέβαια! ἢ κανενὸς Βάγγερ! εἴτε κανενὸς Μπετόβεν!! Καὶ διὰ τῆς ψευδοῦς ἀσφαλῶς καὶ σκοφαντικῆς ταύτης δικαιολογίας των ἐξαπέλυσαν τὴν δεινότεραν ὕβριν κατ' ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, σήμερον μάλιστα, κατόπιν τῶν δοκιμασιῶν αὐτῆς ὑπέστη ἢ Ἀναστασία καὶ μετ' Ἰωβείου ὑπομονῆς καὶ χριστιανικῆς ἀμνησικαχίας ὑπέμεινε ταύτας, θεωρεῖ κορωνίδα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποῖου ὀρκίζεται τοὺς ἱερωτέρους αὐτοῦ ὄρκους!

Ἀπάτριδες καὶ ἀσεβεῖς! Κἀπὴλοι πάσης ἐννοῦς ἰδέας, παντὸς ὑψηλοῦ ἰδεώ-

δους, παντὸς ἐθνικοῦ σεμνώματος! Πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν νὰ διαιωνίσητε τὰς ἐν τοῖς Ναοῖς μουσικὰς κακουργίας καὶ ἀσημίας σας, ἐτολμήσατε νὰ κάμητε ἀσεβῆ χρῆσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Παλατίου, ἵνα πιστευθῇ τάχα, ὅτι ἡ μουσικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἐφ' οὗ βασιλεύουσι, δὲν εἶναι ἀνεκτὴ καὶ εὐάρεστος εἰς τὸ Παλάτι, τὸ ὁποῖον βεβαίως θὰ ἔχητε μαγεύσῃ μετὸν ἡῶν τῆς ἐλευθέρου καὶ τρισσαθλίας μουσικῆς σαλάτας σας!

Ἀλλ' εἴαν ἡ ἀδράνεια τῆς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἥτις τὴν διὰ λαϊκῆς βοῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐπάνοδον αὐτῆς ἐξέλαβε κατὰ λάθος ὡς τὸν μόνον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τοῦ τὴν ρυθικῆν τῆς Ἐκκλησίας ἐκκαθάρισιν καὶ βελτίωσιν ἀξιούντος εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ λαοῦ, εἴαν, λέγομεν, ἡ ἀδράνεια αὐτῆς σὰς ἐπιτρέψῃ νὰ ὀργιάζη ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς διὰ τῆς μουσικῆς τῶν Φραγκολεβαντινῶν, τῆς μουσικῆς αὐτῆς τῶν ἔρωτικῶν διαχύσεων καὶ ἐκδηλώσεων, ὁ Ἑλληνικὸς ὅμως λαὸς, ὁ διὰ τὸσαύτης τιμῆς καὶ λατρίας περιβάλλον τὸν Θρόνον τοῦ Κωνσταντινου, οὐδέποτε καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ σὰς ἐπιτρέψῃ νὰ ὑβρίζητε ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς τὸ Παλάτι Του.

Δὲν θέλομεν νὰ γνωρίζωμεν τίνα σημασίαν εἰς παρωχημένους χρόνους εἶχε τὸ Παλάτι. Σήμερον ὅμως, ὁ ψυχῆ τε καὶ σώματι εἰς τὴν Ἀναστασίαν του ἀφωσιωμένος Ἑλληνικὸς λαὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Παλάτι» οὐδὲν ἄλλο ἀκούει, οὐδὲν ἄλλο νοεῖ, οὐδὲν ἄλλο τιμᾷ καὶ γεραίρει, εἰμὴ τὴν κατοικίαν τῶν λαοφιλήτων Βασιλέων του, ἐκείνων τῶν Βασιλέων του, μετὰ τῶν ὁποῖων συνδέουσιν αὐτὸν κοινὰ ὄνειρα, κοινὸι πόθοι, κοινὸι ἀγῶνες, κοινὸι διωγμοί, κοινὰ δεινοπαθήματα, κοινὰ εἰς αἷμα θυσίαι, κοινὰ ἡμέραι δυσπραγίας καὶ εὐπραγίας!

Διαδηλοῦντες τὴν διακατέχουσαν ἡμᾶς ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν διὰ τὴν ἀνίερσιν ταύτην καὶ ἐγκληματικὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Παλατίου, πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν νὰ συγκαλυφθῶσι πόθοι εὐσεβεῖς καὶ συμφέροντα ταπεινά, ἀξιούμεν παρὰ τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ὅτι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ἀνίερος καὶ ἐγκληματικὴ ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Παλατίου (Κ. Α. Ψάχος).
- Ἦμος πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν μουσικὴν.
- Κοσμᾶς Μακεδὼν (Μ. Γ. Γεδεών).
- Ἡ Ἑλληνικὴ μουσικὴ καὶ τὰ Βουλγαρικὰ δημόδη ζῶματα (Ακριτά Ἀδάμ).
- Τὸ Ὀδεῖον Ἀθηνῶν σφετεριζόμενον ξένην ἐργασίαν (Κ. Α. Ψάχος).
- Ὁ Ἑλληνικὸς χορὸς (Γ. Α. Παπαγαρουφίλη).
- Παραφράσεις ἀρχαίων συγγραφέων (Δ. Περιστέρη Ἰατροῦ).
- Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑθνικῆς Μουσικῆς Συλλογῆς (Κ. Α. Ψάχος).
- Νεκρολογία — Φωκίων Δ. Βάμβας.
- **Εἰδήσεις.**
- Ἐντυπώσεις ὁδοιπόρου.
- Ἐκλογαὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων.
- Ἐκδόσεις.
- Ἑλληνικὸν Ὀδεῖον.
- **Ζητήματα.** (Καλὴ ἀρχή. — Κληρικὸι συγκαίροντες. — Ἐτερον ἐκάτερον. — Τὸ Ὀδεῖον Ἀθηνῶν ὀμιλεῖ!!).
- **Μουσικὴ.** Ὁ Ἑλληνικὸς χορὸς: εἰς Βυζαντινὴν καὶ Εὐρωπαϊκὴν γραφὴν μετὰ διδασκαλίας τοῦ Καλαματιανοῦ χοροῦ. — Βουλγαρικὰ ἄσματα εἰς Βυζαντινὴν γραφὴν.

νος ἐγνωσμένη ἢ πρὸς τὸν Θρόνον ἀφοσίωσις, ἵνα ἄνευ διαταγῶν καὶ ἀμφιταλαντεύσεων διατάξῃ πάσαντα ἀναγκισίαις, ἐν τῇ πεποιθήσει, ὅτι λίαν εὐχερῶς καὶ πάνυ ἀκόπως θὰ ἀνεύρη μετὰ τῶν περιουσιῶν των Ἀδύτων ἀδλοκολάκων τοὺς θρασείους τούτους ὑβριστὰς τοῦ Παλατίου. Μάλιστα. Ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης ἔχει καθῆκον ὡς τάχος, οὐ μόνον ν' ἀνεύρη τούτους καὶ νὰ τιμωρήσῃ παραδειγματικῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ ἐπισήμον δηλώσεως τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν νὰ διευφύσῃ ἀμέσως τὴν σκοφαντίαν ταύτην κατὰ τοῦ Παλατίου, ἵν' ἐξυφανθεῖσιν ἐν ἀγνοίᾳ Του ἴσως, πάντως ὅμως ὑπὸ τὴν αἰγίδα Του, παρ' ἀνθρώπων ἀποτολμησάντων νὰ κατηλευθῶσι καὶ νὰ καθυβρίσωσιν ἀνοσιβόλως ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς λατρεύει σήμερον ὡς εἰδωλὸν του! Ἄν ἡ Πανιερότης Του θελήσῃ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν αὐτὴν τῆς ἀδιαφορίας τακτικὴν, θὰ καταγγέλωμεν ἀμέσως τὴν ἀχαριστικὴν ταύτην σκοφαντίαν ὅπου δεῖ, ἵνα δοθῇ τὸ προσήκον μάθημα εἰς τοὺς οὕτωσιν προσιεῖς ὑβρίζοντας τὰ ἱερά καὶ τὰ ὅσια τοῦ Ἔθνους.

Κ. Α. ΨΑΧΟΣ

ΥΜΝΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗΝ

Αἱ Ἀθῆναι ηὐτύχῃσαν νὰ φιλοξενήσωσιν ἐσχάτως μίαν ἔξοχος συμπαθῆ φυσιογνωμίαν, τὸν Πρωθυερέα τῆς ἐν Λονδίῳ Σουηδικῆς Ἐκκλησίας καὶ Πρεσβείας κ. Α. Ο. Τ. Χέλλερστρου. Ὁ κ. Χέλλερστρου, ἀνὴρ εὐρείας καὶ ἀριτίας ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, γνώστης δὲ βιβλίου τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ ἰδίως τῆς Γρηγοριανῆς καὶ δεξιότατος τοῦ κλειδοκυμβάλου χειριστῆς, σφοδρὰν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν εἶχε νὰ μνηθῆ εἰς τὰ μυστήρια τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ νὰ ἀκούσῃ ταύτην ἐκτελούμενην ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ κ. Ψάχου. Ἐπὶ τούτῳ ὁ κ. Ψάχος εἰς πολυῶρους μετὰ τοῦ κ. Χέλλερστρου συνομιλίας—διερμηνεύοντος τοῦ ἀγγλομαθοῦς καθηγητοῦ τῆς Ἐμπορικῆς σχολῆς κ. Ν. Διοσκουρίδου—ἀφ' οὗ ἀνέπτυξεν εἰς αὐτὸν τὰ κυριώτερα καὶ σπουδαιότερα θέματα τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς ἐν γένει Ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ ἐξετέλεσε πολλὰ ἐκ τῶν ὠραιότερων τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς δημώδους μελῶν, ἐδέχθη τὴν θερμὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ εὐγενοῦς Σουηδοῦ, διαβεβαιώσαντος, ὅτι ἡ ὠραιότερα ἐκ τῆς ἐν Ἀθήναις διαμονῆς του ἀνάμνησις θὰ εἶναι ἡ γνωριμία του μετὰ τοῦ κ. Ψάχου καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ μουσικὴ ἀναστροφή. Ὁ κ. Χέλλερστρου, ὑποσχέθει νὰ γράψῃ εἰδικὰ διὰ τὴν «Νέαν Φόρμιγγα» ἄρθρα περὶ τῆς Γρηγοριανῆς μουσικῆς καὶ περὶ τῶν ἀρχαίων Σουηδικῶν δημοδῶν ἀσματῶν, πρὶν ἢ ἀναχωρήσει ἀπέστειλε πρὸς τὸν κ. Ψάχον τὴν ἡν κατωτέρω δημοσιεύομεν ὠραίαν καὶ χαρακτηριστικὴν ἐπιστολήν, ἣς διολογῆσα μερίστας καὶ πικρὰς ἀληθείας, ἀποτελεῖ ἕνα θαυμάσιον ὕμνον πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν μουσικὴν, τὴν τοσοῦτον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων παρεωρωμένην, διὰ τσαύτης δὲ τιμῆς ὑπὸ τῶν ξένων περιβαλλομένην.

Ἴδου ἐν μεταφράσει ἡ ἐπιστολή:

Ἀθῆναι 22/4 Ὀκτωβρίου 1921.

Ἀγαπητὲ καθηγητὰ κ. Ψάχε,

Πρὸ τοῦ ν' ἀναχωρήσω ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιθυμῶ νὰ σὰς εὐχαριστήσω εὐκρινῶς καὶ ἐκ καρδίας διὰ τὴν μεγάλην καλωσύνην, τὴν ὁποίαν ἐδείξατε πρὸς ἐμὲ κατὰ τὴν ἐνταῦθα διαμονήν μου καὶ νὰ σὰς εἰπω πόσον εἶμαι πρὸς ὑμᾶς εὐγνώμων, διότι με τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἐπιμονὴν με εἰσηγάγετε εἰς τὰ μυστήρια τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς. Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ λογιζώμαι ἐξαιρετικῶς εὐτυχῆς, διότι διὰ πρώτην φοράν ἔλαβον γνῶσιν τῆς μουσικῆς ταύτης ὑπὸ τὰς ὀδηγίας ἀνδρός, ὅστις εἶναι ἐντὸς αὐτῆς καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μόνος, ὅστις εἶχει ἔξοχος μακρὰν πείραν ταύτης. Ἀνεγνώσα προχείρως τὴν ὠραίαν καὶ ἐπιστημονικὴν «Παρασημαντικὴν» σας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκτίθεται ἡ εὐφυὴς περὶ τῆς ἐστονεογραφημένης μουσικῆς γνώμη σας, ἣς, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν περιβαλλομένων εἰς λιθογραφικὸν πίνακα χειρογράφων, λύει ἐν αἰνίγμα πολὺ περίπλοκον. Δι' ἐμὲ ἦτο μέγα ἐντύπωμα νὰ περιεργασθῶ τὴν ὠραίαν καὶ μοναδικὴν συλλογὴν σας ἐκ Βυζαντινῶν χειρογράφων, τὰ ὁποῖα ἔχουσι μερίστην ἀξίαν διὰ τὴν μέλλουσαν μελέτην τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς. Μόνον ἡ περισυλλογὴ τῶν χειρογράφων θὰ ἀπῆται ὀλόκληρον ζῶην ἑνὸς ἀνθρώπου!

Εἶναι δύσκολον νὰ σὰς περιγράψω με ὀλίγας λέξεις τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν μοι προὔξεν ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ. Αἱ ἀρχαῖαι καὶ σεβασίμαι μελωδίαι τῆς, ἀπλάι καὶ ἐκκλησιαστικαί, με κλίμακας καὶ διαστήματα περιέργως διὰ ὅσα διεφθαρμένα ἀπὸ μόνον ἰσχύος καὶ ἡμίτονα, ὀδηγοῦσιν εἰς ἕνα κόσμον παλαιόν, ἀλλὰ συγχρόνως θαυμασίως δροσερὸν καὶ νέον. Καὶ ἀπορεῖ τις πῶς δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἡ στιγμή

νὰ δοθῆ εἰς αὐτὴν ἡ δέουσα ὠθησις ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ συνθέτου. Διότι παραδόξως ἡ σημερινὴ μουσικὴ ἐνός Debussy, ἢ Ravel, ἢ Stravinsky, ἐπειδὴ τὴν κατακομιμαίωσιν με τὸν τόνον καὶ τὸ ἤμιτονον, μᾶς ἐφηρενεῖς θέσιν νὰ ἐπιμῶμεν τοὺς παλαιούς ἤχους. Ἐπίσης ἀπορεῖ τις πῶς δὲν ἐφθασεν ἀκόμη ἡ ὥρα ἢ Βυζαντινῆς Μουσικῆς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀπομόνωσίν της καὶ ἀποκαλυπτομένη νὰ ἐκλαϊκευθῆ. Ὁ Grievachet ἔκαμε μίαν τολμηρὰν ἀπόπειραν ὑψηλῆς εἰς τὴν Γρηγοριανὴν ψαλμωδίαν καὶ ἐπέτυχεν, ἐπειδὴ μετεχειρίσθη μίαν ἰδιότροπον θεωρητικὴν προσαρμολογίαν. Καὶ παρόμοιον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ καὶ διὰ τὴν Βυζαντινὴν μουσικὴν. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἀρμονία δὲν προσαρμόζεται εἰς τὴν Βυζαντινὴν μουσικὴν, ἣς οὐ μοιάζει με καλλομένην περιβαλλομένην σάκους (τσουβάλια). Ἐχει ἀνάγκην ἰδικῆς τῆς φορέματος, ἰδικῆς τῆς ἀρμονίας, ἰδικῆς τῆς ἀντιστάσεως. Καὶ χωρὶς ἀμφιβολίαν θὰ τὴν ἀποκτήσῃ με τὸ τόσον ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον δεῖκνυε σήμερον ἡ Ἑλλάς διὰ τὴν μουσικὴν της.

Πιστεύσατέ με, ἀγαπητὲ Καθηγητὰ, πιστῶς ἰδικόν σας.

A. O. T. Hellerstrom

ΚΟΣΜΑΣ ΜΑΚΕΔΩΝ

Καὶ ἡ μικρὰ μου σημείωσις αὕτη ἀφορᾷ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ βίου ἐνός μουσικοῦ τῶν πρὸ ἡμῶν χρόνων. Κοσμᾶ μοναχοῦ τοῦ ἐκ Μακεδονίας εἶδον ἐν Ἀγίῳ Ὁρει, κατὰ τὰς ἄλλοτε συνεχεῖς ἐπισκέψεις μου, μουσικὰ τινὰ χειρόγραφα, ἥμισυ δ' ἐφρόντισα ν' ἀκριβῶσω τὸν χρόνον τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ, καίτοι πάντες φρονοῦμεν ὅτι καὶ μουσικῶν καὶ διδασκάλων καὶ κηρύκων τοῦ θεοῦ λόγον καὶ καλλιγράφον κελὸν νὰ ἔχωμεν καὶ μίαν μικρὰν εἰδήσιν, πότε καὶ ποῦ ἐγεννήθησαν, πότε καὶ ποῦ διέμειναν, ἐκήρυξαν, ἐδίδασκαν, πότε τέλος καὶ ποῦ τὸν βίον τοῦτον ἔλιπον· διότι τῶν ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν καὶ τῶν ἡγουμένων μοναστηρίων πολλοὶ ἀνέλαβον νὰ διακριβώσωσι τὸν βίον.

Πρέπει δὲ νὰ φυλλομετρηθῶσιν ἐντυπὰ τε καὶ χειρόγραφα βιβλία. Ἀπὸ τοῦ καταλόγου μέρους τῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σινᾶ χειρογράφων, ἔξοχος τοῦ Πορφυρίου Οὐσπένσκου (σελ. 139—140) μαρτυροῦμεν ὅτι Γεράσιμος μοναχὸς σύγχρονος ἢ Γρηγορίου τοῦ Ἀλλιάτου, μουσικοὶ ἀμφότεροι, μένοντες ἐν Κωνσταντινοπόλει. Τούτων ἡ ἀκμὴ συμπίπτει μετὰ τῶν ἐτῶν 1430—40, περὶ τοῦ Γρηγορίου μάλιστα σημειοῦται ὀρισμένως ὅτι ἔζη κατὰ τὸ ἔτος 1437. Περὶ τοῦ Γρηγορίου μαρτυροῦμεν ὅτι κωνσταντινοπολίτης ὢν ἦν μοναχός. Περὶ τοῦ Γερασίμου ὅτι ἐμόναξεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἀκαταλήπτου, κοσμῶν τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὄφρῆκιον τοῦ δομειστικοῦ. Ἡ λέξις οὕτω γράφεται, χωρὶς τινος ἑτέρου προσδιορισμοῦ, ὥστε ν' ἀγνωσθῆναι εἴπερ ἐν τῷ μουσικῷ χορῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας συνηριθμεῖτο, ἢ δομειστικός ἐτύγγανε τῆς μονῆς, ἐν ἣ τὸν μοναχικὸν ἦνε δῖανλον (*).

Ὡς ἀπὸ τοῦ Πορφυρίου μικρὰν ἀρνούμεθα λεπτομέρειαν ἐκ τοῦ βίου δύο βυζαντινῶν μουσικῶν, οὕτως ἀπὸ τοῦ ἀειμνήστου βυζαντινοδιδάσκου Σπ. Λάμπρου ἄλλην τοιαύτην περὶ νεωτέρων μουσικῶν δύο, διότι περὶ τοῦ πρωτοψάλτου τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννου Μονα-

(*). Εἰς τινὰ διατριβὴν μου περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀλωσιν σχολῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἀναφέρονται Γεράσιμος καὶ Γρηγόριος μουσικοί, κατὰ μνημονίαν τοῦ πολυτίμου Χρονογράφου τοῦ Δροσθεοῦ Μονεμβασίας, ὃς ζῶντες μετὰ τὴν ἀλωσιν, ὡς ἄληφρον ἔχοντες ἐν τῷ σεραφῶ. Ἡ ἰαν ἴσως οὐ οἱ Β. ἐπε τὴν διατριβὴν μου εἰς τὸ Α' καὶ μόνον τῆς τοῦ Δελίου τῆς Ἐσαρίας τῶν μεσαιωνικῶν ἐλευθῶν, ἐν Κ' τόμῳ, 1880, σελ. 88.

γράφ σαφῆς οὐδὲν ἀπεσημείωσε (Νέον Ἑλληνομνήμονος Η' σ. 163), καὶ εἰκάζω ὅτι ἔζη ὁ πρωτοψάλτης οὗτος ἐν τῇ ΙΒ' ἑκατονταετηρίδι. Περὶ τῶν δύο ἑτέρων ἀπεσημείωσε σαφῶς ταῦτα (τόμου Ζ' σ. 253) ὅτι Ἰάκωβος ὁ πρωτοψάλτης τῆς (ἐν ἀρχαῖαις) Μ. Ἐκκλησίας, ὁ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ διὰ τὴν εὐσεβειαν, τὴν μάθησιν καὶ τὴν φρόνησιν ὑπὸ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν τιμώμενος, ἀπεβίωσε τῇ 23 τοῦ ἀπριλίου 1800 καὶ ὅτι (Ἐπετηρίδος «Παρνασσῶν» τόμου ε' σ. 203) Δαμιανός τις μοναχὸς τῆς τοῦ Βιτοπεδέου μονῆς καὶ διδάσκαλος, ἔζη τῷ 1663 καὶ ἦν ἀθηναῖος τὴν πατρίδα. Βεβαίως ἡ εἰδήσις καλὴ, ἡμῖν δ' ἀποδεκτὴ μετὰ χαρᾶς, καθότι Παναγιώτην τὸν Χαλάτσογλου γινώσκουμεν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει συνοικειωθέντα πρὸς τὸ παλαιὸν πατριαρχικὸν ὕψος, τὸ καταλιπὸν τὴν Κων(πολιν) καὶ σωθὲν ἐν Ἀθῶν γινώσκουμεν Δαμιανὸν μελοποιήσαντα πολλοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ εἰς πολλὰ μουσικὰ χειρόγραφα τοῦ Ἀγίου Ὁρους ἀναφερόμενον· ἀλλ' ὑπονοῶ νεώτερον τινα Δαμιανὸν βιτοπεδητὸν διδάσκαλον τοῦ Χαλάτσογλου. Τὸν συνδυασμὸν ἐπαγγελμάτων μουσικοῦ καὶ διδασκάλου συνεχῶς ἀπαντῶμεν κατὰ τὴν ΙΘ' ἑκατονταετηρίδα, ἀλλὰ πρὸ ταύτης ἀγνωστὸν ἔν εὐρεθῆ συνεχῆς. Ἀόριστα ἀποσημείωματα, γνωστὰ ἡμῖν κλιτῶντα ὄνομα διδασκάλου καὶ οὖν ἅμα μουσικοῦ οὐδὲν εἰσιν ὠφέλιμα. Τί κερδαίνομεν μαρτυροῦντες ὅτι Διονύσιος τις διδάσκαλος καὶ «μουσικώτατος» ἢ «μουσικοδιδάσκαλος» ἀναφέρεται ζῶν ἐν Μακρονήσις ἢ ἐν κόμῳς ἑτέροις τοῦ Πηλίου κατὰ τὰ 1741—43, ἀφοῦ ἀγνωστὸν ποῦ πρότερον μετήλθε τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, ἢ τὸ τοῦ ψάλτου (Παρνασσῶν Ε' σ. 28). Ἔργον ποθητὸν ἐστὶ βεβαίως ἡ σύνταξις ἀναγραφῆς ἢ καταλόγου μουσικῶν καὶ ἱεροψαλτῶν καὶ ὑμνογράφων καὶ μελωδῶν, κατὰ τὸ δυνατόν ἀκριβοῦς, ἀλλ' ἐπιβάλλεται πρὸς τοῦτο ἢ μετὰ προσοχῆς φυλλομετρήσις τῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ σωζομένων ἀπειροπληθῶν μουσικῶν χειρογράφων, ἀληθῶς δὲ παντὸς χειρογράφου. Ψαλτήριόν τι μεταπεφρασμένον, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου Κων(πολεως) ἐγνώρισέ μοι καλλίτερον τὸν Κοσμᾶν, ἔξ οὗ ἡ διατριβὴ μου αὕτη τιτλοφορεῖται. Τούτου πατρίς ἦν ἡ Δράμα, ὡς συνέπεραν ἐκ τινῶν μουσικῶν χειρογράφων τῆς ἐν Ἀθῶν μονῆς τοῦ Παντοκράτορος· ἀλλ' εἰς τὸ Ἀγιοταφικὸν Ψαλτήριον δίδει περὶ ἑαυτοῦ καὶ τινὰς ἐτέρας εἰδήσεις ὁ Κοσμᾶς. Τὸ χειρόγραφον αὐτοῦ φέρει τὸν ἀριθμὸν 763, σχήματος μικροῦ, ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ σελίδι τὴν ἐξῆς σημείωσιν ἀναγινώσκουμεν:

«Εἰς τοὺς χιλίους ἑξακοσίους εὐδομήντα ἔξι ἀπὸ Χριστοῦ τρέχοντος τὸ ἔτος, μηνὴ μαρτίῳ α' ἔλαβε τέλος τὸ παρὸν Ψαλτήριον διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἀμαθῆ καὶ κακογράφου, Κοσμᾶ μακαδῶνος καὶ μουσικοῦ, τάχα καὶ ἀμοναχοῦ ἔνδον τῆς μονῆς τῆς Ἀχειροποιήτου καλουμένης Κοσσύνιτζας εἰς δόξιν Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ἐνθα δὲ ἐστὶ σφαλτὸν, διορθώσατε οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς Κύριον ὡς περὶ λυτρωθῶ ὁ τάλας τῆς αἰωνίου κολάσεως».

Μετὰ ταύτην ἑτέρα δήλωσις ἀναγινώσκειται καὶ ταύτην παρατίθημι καθὼς ἐστὶ γεγραμμένη:

«Τὸ παρὸν Ψαλτ. . . ὑπάρχει, ἐμοῦ Ἀντωνίου ἱερομ. καὶ Χατζῆ ὁ ἐκ τῆς ἡμετέρας μονῆς Κοσσύνιτζας, καὶ τὸ εγοράσα ἐκ τοῦ παπᾶ Ἀβερκίου δι' ἄσπρα δ'π' καὶ εἰς τὸ σφετεριστ. . . ἀπὸ λογοῦ μου νὰ εἰ ἀναπολόγιτος ἐν τούτῳ κριτέρ. — Ζηρξ'. Προηγούμενος Ἀντωνίος καὶ Χατζῆς κόμης Δοξάτο πλησίον τὴν Δράμαν».

Τὸ τεῦχος ἠγοράσθη λοιπὸν τῷ 1679 ἀπὸ 480 ἄσπρων, εἰς οὖν ἑρῶν τεσσάρων, τιμωμένων κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον εἴκοσι καὶ

Z H T H M A T A

Κ Α Λ Η Α Ρ Χ Η

Ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, κατανοήσας ὅτι διὰ μόνης τῆς πειθοῦς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησιν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς κατάργησιν τοῦ ἐν τοῖς ναοῖς εἰσαχθέντος ηλεκτρικοῦ φωτός, προέβη εἰς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδηλώσεως ἀπειθείας ἐπεβάλλετο νὰ πράξῃ. Διότι, ὡς πληροφοροῦμεθα, εἰς τὴν ἐπιμονὴν τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ ν' ἀναπτῶσι τὰ ἡλεκτρικὰ τῶν κοινωλέων ἀντέταξεν εὐτυχῶς τὸ φραγγέλιον, δι' οὗ καὶ μόνου εἶναι δυνατὴ ἡ διόρθωσις τῶν κακῶς κειμένων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἵνα καταστήσῃ σεβαστὴν τὴν διαταγὴν Του, μόλις ἀντελήφθη κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς τῆς 17 Ὀκτωβρίου, οἱ ἀνήφθησαν οἱ ἡλεκτρικοὶ τῶν κοινωλέων λαματιῆρες, διέκοψαν, ὡς πληροφοροῦμεθα, τὴν λειτουργίαν καὶ διέταξεν ἵνα αὐθωρεὶ σεβασθῶσι οὗτοι. Δὲν ἔχομεν εἰμὴ νὰ συγχαρῶμεν τὴν Πανιερωτητά Του, κατανοήσασαν ἔστω καὶ ἀργά, ὅτι οἱ θέλοντες νὰ κορυφώσωσι τὴν διαταγὴν Του μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἦτο δυνατόν νὰ τεθῶσι εἰς τὴν θέσιν τῶν καὶ νὰ σεστήσωμεν εἰς Αὐτὴν ἐπιβλῶς, ὅπως τὴν οὕτην τηρήσῃ στάσις καὶ διὰ τὰς λοιπὰς τῆς Ἐκκλησίας ἱερᾶς παραδόσεις, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὸ ζήτημα τῆς καντάδας, ἀφ' οὗ ἡ ἱστορικὴ τοῦ 1906 ἐγκύκλιος Του τὴν διὰ τὴν ἀκριβῆς τῆς ἀκολουθίας διέτασεν ὡς τὸ μόνον μέσον πρὸς ἐκδίωξιν τῆς τετραφωνίας. Θὰ εὐρεθῶμεν ἀρὰ γε εἰς τὴν αὐτὴν εὐχάριστον θέσιν ν' ἀναγγεῖλωμεν καὶ τὴν διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου ὀριστικὴν κατάργησιν τῆς καντάδας; Ἄς ἐπιβῶμεν.

ΚΛΗΡΙΚΟΙ ΣΥΓΧΑΙΡΟΝΤΕΣ

Πολλοὶ κληρικοὶ ἀπηθένησαν πρὸς ἡμᾶς συγχαρητήριους ἐπιστολάς, δι' ὧν ἐγράψαμεν σχετικὰ πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ τὴν στάσιν τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν ἐπὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Εὐχαριστοῦμεν πᾶσι θερμῶς διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς καλῆς θελήσεως καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἡμῶν, οὐδὲν ἄλλο σκοπούσης εἰμὴ τὴν διὰ τῆς αὐστηράς πλὴν δικαίας ἀρθρογραφίας ἡμῶν διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κειμένων. Ἄλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν εἶναι ὁ φόβος τῶν γραφόντων μὴ γνωσθῇ τὸ ὄνομα αὐτῶν. Βεβαίως ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ποιῶμεθα χρῆσιν ὀνομάτων, ἐν οὗ δέοντι. Θὰ ἐπεθυμῶμεν ὁμῶς, ἵνα οἱ κληρικοὶ ἡμῶν ἔχωσιν τὸ θάρρος τῆς γνώμης τῶν, ἄνευ ὑπολογισμῶν καὶ ἄνευ φόβου. Διότι ὡς ἐκ τῆς συχνῆς μετὰ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐπικοινωνίας τῶν, ὅπως καὶ ἐκ τῆς πείρας τῶν θὰ γνωρίζωσι καλλίον ἡμῶν, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον καθιστᾷ ἱταμιότερους τοὺς ποιουμένους κατάχρησιν τῆς θέσεως αὐτῶν εἶναι ἡ δουλοπρέπεια τῶν προσερχομένων οὐχὶ πλέον μετὰ τοῦ ὑφεικομένου σεβασμοῦ πρὸς τοὺς προϊοταμένους, ἀλλὰ μετ' ἀσυγγνώστου ταπεινότητος, ἐκ φόβου μὴ προσκρούσωσιν εἰς ὀρισμένας ὁρέξεις καὶ ἀδυναμίας καὶ ἵνα μὴ τυγὼν στερηθῶσι τῆς εὐνοίας αὐτῶν, εὐνοίας, ἣν καλῶς γνωρίζουσι πόσον ἀκριβᾶ ἐνίοτε πληροῦσιν. Ἄλλ' ἀποσπῶμεν. Ἡμεῖς θερμῶς ἐυχαριστοῦντες, διαβεβαίωμεν τοὺς φίλους κληρικούς, ὅτι θὰ συνεχίσωμεν ἀμειλίκτην τὸν ἔλεγγον, ἀδιαφοροῦντες ἐν οὐτοῖς δυσσερεστῇ

καὶ τοὺς μάλιστα σεβαστοὺς καὶ ἀγαπητοὺς ἐκ τῶν φίλων ἡμῶν. Ἡ ἀλήθεια φερᾶν πάντων!

ΕΤΕΡΟΝ ΕΚΑΤΕΡΟΝ

Διαπρεπῆς τῆς «Νέας Φόρμιγγος» φίλος ματ' ἀπορίας ἐρωτᾷ ἡμᾶς δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ πῶς ἐδημοσιεύσαμεν τὴν κριτικὴν περὶ τῆς συναυλίας Μπειτόβεν, τῆς δευτέρας ὑπὸ τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν. Ὁ καλὸς ἡμῶν φίλος ἄς ἐπιτρέψῃ νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀπορίαν πῶς ἐφαντάσθη, εἴ τι ἦτο δυνατόν ν' ἀρνηθῶμεν τὴν δημοσίευσιν κριτικῆς εἰδικῆς, ἀναλυτικῆς μίαν ἐπιτυχῆ συναυλίαν τῆς δρχήστρας τοῦ εἰρημένου καταστήματος. Ἡ «Νέα Φόρμιγγος» θεωρεῖ ζήτημα τῆς δι' ἑαυτὴν νὰ ἐλέγχῃ αὐστηρῶς πᾶν τὸ ἄξιον ἐλέγχου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπαινῇ πᾶν ὅ,τι εἶναι ἄξιον ἐπαινοῦ. Ἄλλως, ἂν ἐν τῇ περὶ τῆς ὁ λόγος συναυλίᾳ ἢ καὶ ἐν ἄλλαις τοιαύταις σημειῶνται ἐπιτυχία δὲν εἰμεθα ἡμεῖς ἐκεῖνοι, εἴτινες θ' ἀρνηθῶμεν ν' ἀνομολογήσωμεν ταύτας. Καὶ τοῦτο, οὐ μόνον διότι δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν μίαν ἀλήθειαν, ἀλλὰ διότι εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν δημοσίων, τοῦτων ἐμφανίσεων συντελοῦσι στοιχεῖα ἄξια πάσης τιμῆς καὶ ἐκτιμήσεως, ὧν τινὰ τογχάνουσι μάλιστα παλαιοὶ συνεργάται καὶ συναδέλφοι ἀγαπητοί. Διδωμένης ἀφορμῆς, οὐδέποτε θὰ παρερχώμεθα ἐν στήθι τὰ ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ πάσης φύσεως ἐκτροπα, ὅπως οὐδὲ θὰ ἀρνώμεθα πᾶσαν τυχὼν αὐτοῦ μουσικὴν ἐπιτυχίαν, δημοεῦντες εὐχαρίστως πᾶσαν σχετικὴν πληροφορίαν καὶ εἰδῶσιν, διαβιβάζομένην ἡμῖν παρ' εἰσυδήποτε ὑπευθύνως καὶ ἐνοπογράφως. Ἔτερον ἑκάτερον!

ΤΟ ὉΔΕΙΟΝ ἈΘΗΝΩΝ ΟΜΙΛΕΙ!

Ἡ διαχείρισις τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν — ὅχι δηλ. ὁ Γιάννης ἀλλ' ὁ Γιαννάκης — ἠδύοχησε νὰ δηλώσῃ, ὡς ἀνεγίνωμεν εἰς ἐσπερινὴν ἐφημερίδα, ὅτι δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν ἀλήθειαν ὅσα ἐγράψαμεν περὶ ἀναστολῆς πληρωμῶν καὶ ἐλλειμμάτων, ἢ δὲ περιοσίᾳ αὐτοῦ ὅτι ἀνέρχεται εἰς τόσους χιλιάδας χρεωγράφων. Ἄλλὰ τίς ἠρνήθη τὸ τελευταῖον τοῦτο; Μήπως εἶναι ἀγνωστον, ὅτι ἡ περιοσίᾳ του ἀνέρχεται εἰς τρία περίπου ἑκατομμύρια; Ἡ μήπως περὶ τούτου ἐιρήκετο; Ἡμεῖς ἐγράψαμεν, ὅτι ἐλλείπει χρημάτων ἀνεστάλη ἢ πληρωμῆ τῶν μισθῶν Μαΐου καὶ Ἰουνίου εἰς τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ. Δύνανται νὰ ἀρνηθῶσι τοῦτο οἱ διαχειρισταὶ τῆς περιοσίᾳς του; Ἡ δύνανται ν' ἀρνηθῶσιν, ὅτι παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀνατολῆς ἐξήτησαν πίστωσιν, ὅτι δ' αὕτη ἠρνήθη διότι ἡ ὀρισμένη πίστωσις εἶχεν ἐξαντληθῆ; Ἡ ἀκόμη δύνανται ν' ἀρνηθῶσιν, εἰ περιελθόντες εἰς ἐσχάτην ἀνάγκην συνῆψαν δάνειον τριᾶκοντα, ἂν δὲν ἀπατώμεθα χιλιάδων δραμῶν δι' ἐὶς ἐκ τῶν συμβούλων, πρὸς πληρωμὴν τῶν καθυστερουμένων μισθῶν; Ἄν ἡ διαχείρισις τοῦ εἰρημένου Ὁδείου δὲν ἀπυκνίσῃ σιγῆς καὶ ἄνευ κοιτοπονήρων ὑπεκφυγῶν εἰς τα τρία ταῦτα ἐρωτήματα, τοῦτο θὰ ἦναι ἀπόδειξις τῆς κακοπιστίας, μεθ' ἧς ἀείποτε ἐσυνείθησε νὰ ὑπεκφεύγῃ ἐλλείπει ἐρεσιμάτων ἀληθῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ὀλιγοθυμίας ἐξέως, ἵνα διὰ ψευδολογημάτων παραπλανῇ τὴν κοινὴν γνώμην, ἢ τις ἀγράφως παρακολουθοῦσα τὴν πορείαν τοῦ εἰρημένου καταστήματος, λαμβάνει ὑπὸ σημείωσιν τὰ ἀπὸ πολλοῦ χρονοκοπήσαντα χαμητικὰ τετρίπια τῶν ἐπιστατῶν του

κληρονομητικὴν ἀσχολούμενοι σήμερον καλὸν ἔργον ἤθελον πράξει ἀνεργῶντες εἰς πάντα τὰ χειρόγραφα εἰδήσεις περὶ λογίων ἑλλήνων ἱεροψαλτῶν, ἢ μουσικῶν, ἢ μελωδῶν, ἢ ὑμνογράφων· διακρίνω δὲ, καθὼς εἶδον ὁ ἀναγνώστης ἀνωτέρω, τοὺς ὑμνογράφους ἀπὸ τῶν μελωδῶν. Ὁ ἐν ὁμοίᾳ Ρωμανὸς ἀπεκλήθη μελωδός, διότι καὶ ἔγραφε καὶ ἔψαλλεν, ἐνῶ ἄλλοι ὑμνογράφοι μόνον ἐλέγοντο τὴν διάκρισιν ποιῶνται τὰ παλαιὰ χειρόγραφα, τοιαύτην δὲ ἐρμηναίαν τῶν λέξεων δίδου. Ἐγνώσθησαν μοι δὲ γέροντες ἀγιορεῖται συντάκται κανόνων καὶ ἀκολουθίων ἁγίων, οὐδέποτε μὲν ἱεροψαλταὶ χρηματίζαντες, εἰδικοί δὲ γενόμενοι εἰς τὴν ὑμνογραφίαν.

Ἀθῆναι, νοέμβριος 1921

† ὁ μέγας χειροψαλτὴς

ΜΑΝΟΥΗΛ Π. ΓΕΛΕΩΝ

ΑΚΡΙΤΑ ΑΔΑΜ

Ἡ Ἑλληνικὴ Μουσικὴ

ΚΑΙ ΤΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΑ ΔΗΜΩΔΗ ΑΣΜΑΤΑ

Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Νέας Φόρμιγγος» μεταφέρω εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς μουσικὴν γραφὴν δημῶδη τινὰ ἄσματα τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ, συλλεγόμενα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Δ. Πότιτσεφ καὶ ἐκδοθέντα πρὸς τριετίας ἐν Σόφίᾳ. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει τὸ ὅλον 81 δημῶδη ἄσματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν 65 εἶνε τοῦ χωρίου Ἰζέρφα (ἐπαρχία Κόστελ-νομὸς Πύργου), ἐξ οὗ κατάγεται καὶ ὁ συλλογὸς, τὰ δὲ 16 τῆς Δοβρουτζῆς. Ἐκ τούτων θὰ παραθέσω ἐνταῦθα τρία μόνον — διατηρῶν τὴν αὐξαντὰ ἀριθμὸν ὃν ἔχουσιν ἐν τῇ αὐτῇ ἐκδόσει, τῶν ὁποίων καὶ τὴν ποιήσιν μετέφρασα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Ἀποφεύγων, τὸ γε νῦν, νὰ ἐκφέρω γνώμην ἐπὶ τῶν δημῶδων Βουλγαρικῶν ἄσματων ἀπὸ τοῦ ἀναγνώστης τῆς «Νέας Φόρμιγγος» ἐλευθέρως νὰ θέσῃ ὅποιον μουσικὴν ἐκληρονόμησεν ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὅποιαν ἐπίδρασιν ἐπέφερεν ὁ πολιτισμὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ Σλαβικοῦ τούτου ἔθνους. Δὲν θεωρῶ ὁμῶς ἄσκοπον νὰ τονίσω τὰς ἀσκήτους προσπάθειας τῶν Βουλγάρων μουσικῶν καὶ μουσικολόγων, ζητούντων νὰ δημοσιοποιήσωσιν Ἑθνικὴν Μουσικὴν, ἐκκλησιαστικὴν καὶ δημῶδη. Καὶ διὰ νὰ ἐννοηθῶσιν αἱ προσπάθειαι αὗται πρέπει νὰ γνωσθῇ πῶς ἐξετελοῦντο πρὸς τριακονταετίας τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα εἰς τὰ Βουλγ. ἐκκλησιαστικά, πῶς δὲ καὶ ὑπὸ τίνων ἐτελοῦνται σήμερον τὰ δυσκολώτερα μαθήματα τῆς Ρωσικῆς τετραφωνίας ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Σήμερον εἰς τὰς κυριώτερας πόλεις τῆς Βουλγαρίας τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα ἐτελοῦνται ὑπὸ μαθητῶν σχολείων ἀσκήτων μὲ θαυμασίαν τελειότητα. Ἡ Ἑλλ. ἐκκλ. μουσικὴ ἀπὸ ἐτῶν ἔδωκε τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν τετραφωνίαν Ρωσικὴν, αὕτη δὲ σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν ἀρχαίαν Βουλγαρικὴν ἐκκλ. μουσικὴν (1), διεσκευασμένην καὶ ἐνηχομησμένην καταλλήλως. Ἄλλη προσπάθεια εἶνε ἡ ἐκδοσις δύο μουσικῶν περιοδικῶν εἰς τὴν Σόφίαν καὶ ἐνὸς εἰς τὴν Φιλιπτοῦπολιν. Αὗται ἐν συντόμῳ εἶνε αἱ προσπάθειαι τῶν Βουλγάρων μὲ ἀξίπαινα ἀποτελέσματα. Ἡμεῖς δὲ οἱ κληρονόμοι τῆς μελωδικωτέρας μουσικῆς τοῦ κόσμου τί πράττεμεν; Σχεδὸν τίποτε. Καὶ μαρτυρῶ ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐκκλ. μας ἄσματων εἰς τοὺς ναοὺς τῶν πόλεων. Ἡ ἔθνικὴ ἀξιοπρέπεια ἐπιβάλλει ἐπιτακτικῶς νὰ φροντισωμεν ν' ἀναπτύξωμεν ἐπὶ ἐπιστημονικῶν δάσεων καὶ διαδώσωμεν τὴν τε ἐκκλησιαστικὴν μας μουσικὴν καὶ τὰ δημῶδη ἄσματα καὶ

καὶ πέντε σχεδὸν φράζων διότι τὰ μουσικὰ χειρόγραφα ἐπιμῶντο κατ' ἀντιβολὴν πρὸς τὰ ἔντυπα περισσότερον· εἴπερ ἦν μουσικόν, οὐαί

τῷ βελαντίῳ τοῦ ἀγοραζόντος. Ἀπὸ χειρογράφου Ψαλτηρίου μανθάνομεν τι περὶ Κοσμᾶ. Οἱ εἰς τὴν μουσικὴν τὴν ἐκ-

(1) Το πόρισμα τῶν μελετῶν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ὁποῖα μουσικολογία Ρώσων καὶ Βουλγάρων παρουσιάζουσα Μουσικὴν πᾶν ἄλλο εἶνε εἰμὴ ἡ ἀρχαία Βουλγαρικὴ ἐκκλ. Μουσικὴ Ἀκρ. Ἀδάμ.

τοιουτοτρόπως να δημιουργήσωμεν ΕΘΝΙΚΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΝ. Αν άλλως πράξωμεν δεν θα έχωμεν την εκτίμησιν του πολιτισμένου κόσμου.

Ανωτέρω παρέλειψα να σημειώσω ότι το λαϊκόν Βουλγαρικόν άσμα ψάλλεται με τα φυσικά διαστήματα και επομένως ότι πολύ σπανίως άκούεται το τέταρτον του τόνου.

Οκτώβριος 1921 Άγγλεια: Άδάμ Πόργος (Βουλγαρίας)

Άρ. 1. — Ηχος: Πα. — Ρυθμός: Τρίσημος.

Musical notation for the first piece, including a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody is written on a five-line staff with notes and rests. Below the staff, the lyrics are written in Greek: Πκ εις κκ εις κ γα πη μου που ου κκ α κ γεις 9 κκ λε σε με κ γα πη μου θκ α ελ θης κκ λε σε με κ γα πη μου θκ α ελ θης.

Άρ. 2. — Ηχος: Πα. — Ρυθμός: Τρίσημος. Ιαμβος

Musical notation for the second piece, including a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody is written on a five-line staff with notes and rests. Below the staff, the lyrics are written in Greek: Δω μα: ει πκν Ακ ζα με κθ ο ρη η ευ μοι φη κθ ρη ευ μοι φη Ακ ζα με κθ ρη ευ μοι φη.

Άρ. 3. — Ηχος: Α. — Ρυθμός: Τρίσημος. Παιών

Musical notation for the third piece, including a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody is written on a five-line staff with notes and rests. Below the staff, the lyrics are written in Greek: Σι ρων η κα ρη την αυ λη κ εκ ρων και κκ κ τκ ρου ει.

ΤΟ ΨΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ ΣΦΕΤΕΡΙΖΟΜΕΝΩΝ ΞΕΝΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΝ

Έγγραφε κάπου, ότι «εις τον διευθυντήν της άρχήστρας του Ψδειου κ. Arm. Marsick ανετέθη παρά του Διοικ. Συμβουλίου και της Διευθύνσεως ή έναρμόνιαι των άσματων της συλλογής του Ψδειου» και ότι «ο κ. Marsick έργασθεις κατά τό διάστημα των θερινών μηνών, εύρίσκειται ήδη περί τό τέρμα της έργασίας ταύτης, ήν θέλει επακολουθήσει ή έκδοσις των άσματων».

Τό Ψδειον Αθηνών ουδεμίαν άλλην ώνόμασε συλλογήν του πλην εκείνης, την όποιαν έγώ κατήρτισα εις δύο περιοδοίαις ανά την Πελοπόννησον και την Κρήτην. Θά ήμην διατεθειμένος, ουχι μίαν συλλογήν, άλλ' έκατόν και μίαν, εκ των άπειρων ά διαθέτω, να χαρίσω έστω και προς αυτό άκόμη τό λεγόμενον Ψδειον Αθηνών. Άλλ' επειδή ή είδησις περί έκδόσεως συλλογής, υπ' έμου γραφείσης και καταρτισθείσης, ουδέποτε δέ γαρισθείσης εις τό ειρημένον Ψδειον. Έχει άνήθικον την προέλευσιν, αναγκάζομαι ν' αναδημοσιεύσω μίαν άνοικτήν επιστολήν μου προς τον άλλοτε Πρόεδρον του Μουσικου και Δραματικου Συλλόγου κ. Άλ. Ναούμ, ίνα ο κόσμος ίδη και πεισθίη μέχρι τίνος βαθμού έχει φθάσει ή άθλιότης του Ψδειου Αθηνών, Ψδειου δηθεν Έλληνικου, Ψδειου έδρεύοντος εν τη πρωτεύουσα, Ψδειου

στειγασμένου εν οίκήματι θεωρηθέντι υπό του Έλληνικου Κράτους, πλην ουδεμίαν απολύτως έχοντος κατά τό μακροχρόνιον στάδιον αυτού να επιδείξη έργασίαν καθαρως Έλληνικήν, άλλά περιεργασμένου εις την άνάγκην να σφετερισθίη Ξένην έργασίαν και Ξένους κόπους. Διότι ή έργασία εκείνη γενομένη, ως ειπον, έξ άγαθής μου προαιρέσεως προς έξυπηρέτησιν της μουσικής του Έλληνικου λαου, ουτε δι' όβολου ένός επληρώθη, ουτε έχαρισθη, ουνεπως δέ δεν δύναται να λογισθίη ως ιδιοκτησία αυτού. Διά τους λόγους τούτους, δηλώνω κατηγορηματικως, ότι επ' ουδενί λόγω θά επιτρέψω την έκδοσιν αυτών πολλω δέ μάλλον τον έξευτελισμόν και την διαπόμπεισιν αυτών δια της άγγελολομένης έναρμόνισέως των, επιφυλλάττω εις έμαυτον πληρες τό δικαίωμα, ίνα δια τακτικής επί σφετερισμω και ιδιοποιήσει Ξένης έργασίας μηνύσεως μου διεκδικήσω πληρη τά δικαιώματά μου και διασώσω εν τούτφ έργασίαν άγνως Έλληνικήν από του ρυπου της λεγομένης έναρμόνισέως.

Έν τη αναδημοσιευμένη κατωτέρω άνοικτή επιστολή μου εκτίθεται τό ιστορικόν του ζητήματος τούτου, τό όποτον ανεκινήθη πρό διετίας κατόπιν έγγραφου αξιώσεως μου, όπως παραδοθίη μοι ή εν λόγω συλλογή, ως αποτελούσα πνευματικήν μου ιδιοκτησίαν, δι' ήν ουδέ όδολέν ένα έλασον ως άμοιβήν και την όποιαν είχαν μόν την ευχαρίστησιν να καταρτίσω και καταθέσω πρό δεκαετίας εις τό ειρημένον Ψδειον, ίνα δαπάναις μόνον αυτού έκδοθίη, νυν δ' όμως, κατόπιν παρελεύσεως έλοκλήρου δεκαετίας, ένεκα της άχαρακτηριστου και άνάνδρου διαγωγής αυτού επ' ουδενί λόγω έννοω να έξευτελίσω, επιτρέπων τυχόν σήμερα να έκδοθίη υπό καταστήματος, διαρρήξαντος πάσαν προς την ήθικην οχέσιν, επιζητούντος δέ δια Ξένης έργασίας να διαφημισθίη και τό δή λέγομενον να ρήψη στάχτη στα μάτια του κόσμου, του δικαίως οικτιρόντος και έλεεινολογούντος έδρυμα, τσαούτην μόν περιφρόνησιν δεικνύοντος προς την Έλληνικήν μουσικήν, την μουσικήν τούτέστι του τόπου εν τφ όποιφ δυστυχως άκόμη είναι άνεκτόν, ποσά δέ τεράστια παρά την θέλησιν των ευεργετών αυτού διασπαθίζοντος δια προπαγάνδαν υπέρ της Ξένης μουσικής».

Ίδου ή επιστολή, ήν αναδημοσιεύω εκ των «Καιρών» της 5 Οκτωβρίου 1919.

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Πρός τον κύριον Αλέξανδρον Ναούμ. Πρόεδρον του εν Αθήναις Μουσικου και Δραματικου Συλλόγου.

Κύριε Ναούμ,

Έλαβον μίαν επιστολήν σας υπό ήμερομηνίαν 26 λήξαντος μηνός, δι' ής υπό την ιδιότητα ύμών ως Προέδρου του Μουσικου και Δραματικου Συλλόγου, απαντάτε εις δύο επιστολάς μου, χωρίς να δύναμαι να έξικριβώσω άν απαντάτε μοι πρό ή μετά την λήψιν της δια δικαστικου κλητήρος επιδοθείσης ύμιν διαμαρτυρίας μου, της αξιούσης να παραδοθώσι μοι τά παρά τφ Διευθυντή του Ψδειου σας από δικαιοσύνης και πλέον κατατεθέντα προς έκδοσιν έξήκοντα Δημόδη άσματα της Πελοποννήσου και της Κρήτης. Πρός ταύτη είμι ήδη κίτοχος και της έξωδίκου απαντήσεως και προσκλήσεως σας, δι' ής κοινοποιείτε μοι, ότι ουδέν δικαίωμα αναγνωρίζετε εις έμέ επί του δαπάναις και επιμελεία ύμών (!) συγκεντρωθέντος ύλικου των άσματων, όπερ άνήκει αποκλειστικως εις τον ύμέτερον Συλλογον, δια τό όποτον δέ ειργάσθη ως υπάλληλος του Συλλόγου σας κλπ. Σας διαβεβαιώ, ότι παρά πάντα άλλον γνωρίζον πόθεν έμπνέονται και ύπό τίνων γραφον

ται τά εκ του Ψδειου έξερχόμενα Έγγραφα, πώς δέ κατά τύπους υποβάλλονται προς ύπογραφην εις τους κατά καιρούς συμβούλους, τους τελείως άγνοούντας τά του Ψδειου πράγματα, ουδόλωσ έξενίσθη. Διότι, αν τό έναντίον συνέβαινε, ήτο τελείως αδύνατον άνήρ της ύμετέρας εύθύτητος και της έγνωσμένης κοινωνικής και διπλωματικής αυτού περιωπής να υπογράψη άπαντήσεις, ών ουδέ λέξις μία ανταποκρίνεται προς την αλήθειαν.

Ο Διευθυντής του Ψδειου σας κ. Ναούμ τον όποιον συνεβουλευθήτε πριν ή απαντήσθίη μοι, δεν σάς ειπε την αλήθειαν. Τά έξήκοντα άσματα της Πελοποννήσου και της Κρήτης υπ' έμου συνελέγησαν οικειοθελως, υπ' έμου έγγραφησαν, υπ' έμου διηυθετήθησαν, υπ' έμου έσχολιάσθησαν την τε μουσικήν και τό κείμενον, υπ' έμου παρεσημάνθησαν εις Βυζαντινήν και Ευρωπαϊκήν παρασημαντικήν και κατά συνέπειαν είναι ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΙΔΙΚΗ ΜΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ, της όποιας επ' ουδενί λόγω επιτρέπω εις ουδένα να κάμη χρήσιν. Αν ανεμίχθη κατά τι τό Ψδειόν σας, τούτο τό έπρουξε κατόπιν της έργασίας μου, δι' ής δυστυχως έτίμησα αυτό, κατορθώσας να δείξη μικρόν, προσποιητόν δ' εκ των ύπέρτερων καταδειχθέν, ενδιαφέρον υπέρ της μουσικής της Έλληνικής και τούτο, κατόπιν της ιδικής μου σιδηράς έπιμονής. Απόδειξις δέ του ότι τό προκομμένον Ψδειόν σας, ουδέν απολύτως έχει άλλο να επιδείξη ως έργασίαν ελληνικήν, απόδειξις λέγω ή έπιμονή αυτού εις τό να νομιζη αυταπατώμενον, ότι είναι ιδιοκτησία αυτού έργασία, δι' ήν ουδέν άλλο συνεισέφερε πλην ένός ψευδοφωνογράφου και τινων μικροεξόδων, εκπροσωπούντων άμοφτέρων εν συνόλω—ως μαρτυρούσιν αι έλίσημοι έκθέσεις του Συλλόγου σας—δραχμάς. Ξεκοσίας!

Άγνοείτε κ. Ναούμ, διότι σάς τό απέκρυψαν, ότι ή συλλογή των άσματων Πελοποννήσου και Κρήτης γενομένη υπ' έμου και μόνου άνευ ΟΥΔΕΜΙΑΣ ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΑΜΟΙΒΗΣ, κατετέθη απλως παρά τφ λεγομένφ Διευθυντή σας προς έκδοσιν υπό τό έμόν όνομα και επί τη υποσχέσει, ίνα εκ των έκδοθησομένων αντίτυπων λάβω τό αναλογούν εις την έργασίαν μου και τους κόπους μου μέρος. Άγνοείτε, κ. Ναούμ, διότι σάς ήπάτησαν, ότι χωρίς ουδεμίαν εκ του διορισμού μου να έχω υποχρέωσιν—άφ' ου τό Ψδειόν σας ειχε την τιμήν να μοι αναθέση την ΄δραν της Βυζαντινης εκκλησιαστικής μουσικής, ουχι δέ ποτε και της ανυπαράχτου τοιαύτης των δημοσίων άσματων—αφιλοκερδως και έξ ένθουσιασμού προς την έθνικήν ήμων μουσικήν κατήρτισα την Συλλογήν ταύτην. Άλλως δεν θα ύπεγράφετε την τόσον άγέρωχον, όσον και αναλήθη έκσινην ύποβολιμαίαν δήλωσιν, ότι ως υπάλληλος(!) δήθεν του Συλλόγου σας ειργάσθη δια την Συλλογήν, ου δέ θα υπεβάλλεσθε εις τον κόπον να μοι δώσετε μαθήματα αξιοπρεπείας, άλλ' ουτε και θα έτολμάτε να εκστομίσητε, ότι επί του θεματος τούτου ουδεμίαν δύναμαι έγώ να έχω γνώμη! Έκείνοι, οτινες δεν δικαιούνται να έχωσι γνώμη, είναι οί εν τφ Ψδειφ ύπηρέται σας, οτινες, υπό τό βάρος φρικτών κατηγοριών διατελούντες, παρεμένουσιν εισέτι εις τάς θέσεις των ανενόχλητοι τη άνοχή σας.

Δεν έχουσιν όμως άδικον οί όπισθεν του σεβιστου όνόματός σας κρυπτόμενοι ύποβολείς, καθόσον μίαν τσαούτης σημασίας έργασίαν έπροθυμοποιήθη να προσφέρω άνευ ουδεμιάς άμοιβής, χωρίς όμως ποτέ και να την χαρίσω. Διότι, άνέζητον άμοιβήν(άφ' ου είχαν την αφέλεια να μη ζητήσω ουδέ όβολου τοιαύτην), ως κατώτατον όριον πληρωμής δι' έκαστον των 60 άσματων θα έπρεπε να λάβω τουλάχιστον διακοσίας δραχμάς. Μη σάς φανίη δέ τούτο ύπερβολικόν. Ο Δουκουνδράι, περιελθών την Α-

νατολήν και περισυλλέξας έντός των σαλονίων των Αθηνών και της Σμύρνης τριάκοντα μόνον δημόδη άσματα, έλαβε δι' έξοδα και άμοιβήν περί τας έκαστον χιλιάδας φράγκων. Αν θέλετε δέ να μάθητε, ή Γαλλία διά την συλλογήν των άσμάτων μιās και μόνης αύτης έπαργίας, της Είροβηγκίας, έδαπάνησε ύπέρ τα τρία έκαιτομύρια.

Έξ όλων τούτων, κ. Ναούμ, κατανοείτε ύποθέτω, ότι ή Συλλογή των έξήκοντα άσμάτων Πελοποννήσου και Κρήτης δέν είναι κτήμα του Συλλόγου σας, προς τον όποιον ουδέποτε την έχάρια, άλλ' ότι είναι ιδιοκτησία μου πνευματική, ήν καταρίσας άνευ άμοιβής παρέδωκα άπλώς προς έκδοσιν, εκ της μη έκδόσεως δέ της όποιας εξημιώθην ήθικώς και ύλικώς, άφ' ου έννεύα όλόκληρον έκτοτε παρήλθον έτη χωρίς να έκδοθής. Και γνωρίζετε διατί δέν έξεδόθη; Οί έν τώ Ώδειώ ύπηρετεί σας θά σās είπωσιν έρωτώμενοι ότι δέν έξεδόθη, διότι έχω παρενείρει δι' έκαστον άσμα παρατηρήσεις και έρμηνείας τεχνικάς, τας όποιας δέν δύναται να περιβάλλη το Ώδειον διά του κύριου του! Το κύριος του Ώδειου! Όποια είρωνεία! Φαντάσθητε το Ώδειόν σας, τον Διευθυντήν σας δηλονότι, όμιλούντα περί έπιστημονικής εργασίας και περί τεχνικών και μουσικών σχολίων και παρατηρήσεων! Μάθετε όμως παρ' έμου, κ. Ναούμ, ότι ο μόνος και κύριος λόγος, διά τον όποιον δέν έξεδόθησαν είναι, ότι παρήλθεν ή κακή εκείνη στιγμή της επιθέσεως των Δραματικών Συγγραφέων, καθ' ήν, διά να πείση τον κόσμον ο Διευθυντής σας, ότι το πνεύμα της διαθήκης του Αβέρωφ, ήτο ή συλλογή των Δημωδών άσμάτων, έδαπάνησε γενναιοδώρας ύπέρ της δημόδους Έλληνικής μουσικής δραχμάς. ΕΞΑΚΟΣΙΑΣ!! Ότι δέ αυτός είναι ο λόγος και ουχι εκείνος τον όποιον έρωτώμενοι θά σās είπωσιν, άποδείξεις πλην άλλων και ή έν τή Έλληνική Βουλή άγόρευσις του προκατόχου σας Προέδρου κ. Ι. Αθανασάκη, όστις έν τή συνεδρία της 14 Μαρτίου του 1914, άπαντιών εις τας έναντίον του Ώδειου επιθέσεις διαπρεπών βουλευτών, την ιδιικήν μου εργασία προέβαλεν ευγενώς ως μόνην μέριμναν ύπέρ της μουσικής του τόπου, προσθείς, ότι τα συλλεγένητα άσματα δέν έξεδόθησαν έννεκα της εκκραγείσης το 1914 άπεργίας των τυπογράφων, ήτις βεβαίως, ως θά γνωρίζητε, δέν εξακολουθει μέχρι του 1919.

Κατόπιν όλων τούτων, κ. Ναούμ, κατανοείτε ύποθέτω, ότι το Ώδειόν σας, ουδέ δι' όβολου ένός άμείψαν την εργασία μου ταύτην, επιζητεί ήδη να σφετερισθής αυτήν, προβάλλον υποχρεώσεις μου άνυπάρχτους, έν ώ μόνον ευγνωμοσύνην ώφείλε να μοι γνωρίζη.

Άλλ' ίνα καθησυχάσω ύμās, κ. Ναούμ, εκ του φόβου, εις έν πονήρως σās ένέβαλεν ο χαριτόβρυτος και μεμουσωμένος διευθυντής σας διά τον φωνογράφον, όστις κατά τύχην συνέπεσε να εύρίσκηται παρ' έμοι, σās διαβεβαιώ, ότι ουδέποτε διανοήθην να κρατήσω έν διασκεδαστικόν ψευδομηχάνημα ως άντισηκωμα τάχα άπέναντι εργασίας μου τσαούτης ήθικής και ύλικής σημασίας. Και θά παρέδιδον ύμιν τουτον αυθωρεί, άν μή, κατόπιν της άνειλικρινούς άπαντήσεως του Συλλόγου σας, ήμην υποχρεωμένος να κρατήσω αυτόν μέχρι της στιγμής, καθ' ήν θά μοι παραδώσητε σήφαν και άνερούϊαν την εργασία μου.

Έπί τούτοις διατελώ μετ' έξαιρέτου ύπολήψεως.

Έν Αθήναις τή 5 Οκτωβρίου 1919.

Κ. Α. ΨΑΧΟΣ

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

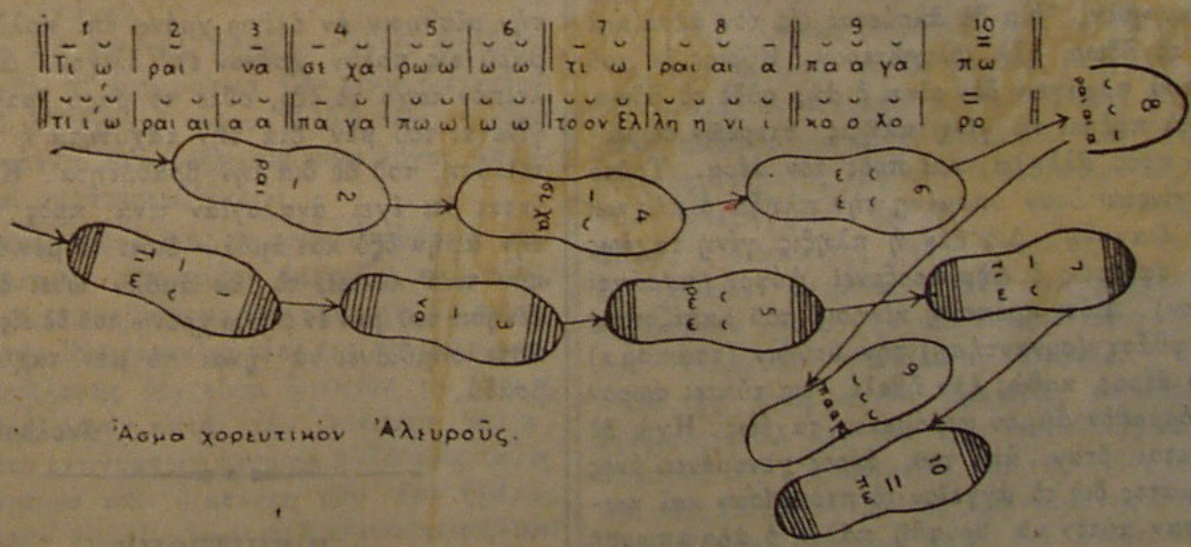
Ήχος Δι

Ρυθμός επτάσημος

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

Τί ώραίτ' άγαπώ τον Έλληνικό χορό,
Πώς τα τσάκισματα τα βεργολυγίσματα.
Έδώ π'ά τώχω ταμένο να χορέψω το καυμένο,
Να χορέψω να πηδήσω το σκαρπίνι μου να τρίζω.

Βρέ παιδιά καλά παιδιά για προσέξτε καλά,
Μή χαλαστεί το χορό τ' είμαι ξένος και θά δώ
Τι χορό χορεύετε τι τραγούδια λέγετε
Τι θά πά' σ' άλλο χωριό και θά τούς το
[μολογώ.

Άσμα χορευτικόν Αλευρούς.

Ο «ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ»

Τα Έλληνικά χορευτικά άσματα άδονται και όρχουόνται ύπό του λαού, κατά τούς τρόπους τούς αναφερομένους εις τα συγγράμματα των ήμετέρων προγόνων.

Πολυετής μελέτη ήγαγέ με εις τον καθορισμόν γραφικού συστήματος, άποδίδοντος πιστώως την φδην, την μολπήν και την όρχησιν έκάστου.

Την θεωρίαν του συστήματός μου τούτου ήρύσθην και έβάσινα ου μόνον επί της φδης και της μολπής των άσμάτων μας μονομερως, άλλ' έν συνδυασμώ και, προς την όρχησιν αυτών. Δηλαδή ου μόνον πώς άδονται και πώς μελωδουόνται, άλλά και πώς όρχουόνται ταύτα.

Τούτο ύπηρεζε το θέμα μακροχρονίου παρατηρήσεως και μελέτης.

Η κατά τόπους γενική καταγραφή των χορευτικών άσμάτων μας, θά μας οδηγήση εις την ταξινόμησιν των μελωδικών τρόπων και της όρχήσεως αυτών.

Ο «Έλληνικός χορός» έγγραφη έν Αλευρού της Λακεδαίμονος ως άδεται και όρχείται ύπό των κατοίκων αυτης.

Γ. Α. ΠΑΠΑΓΑΡΟΥΦΑΛΗΣ

Παρακαλούνται οι κ. συνδρομηταί όπως ειδοποιώσι την διεύθυνσιν διά πāsαν άνωμαλίαν περί την διανομήν του φύλλου όπως και την διεύθυνσιν αυτών έν περιπτώσει άλλαγής ταύτης.

ΠΑΡΑΦΡΑΣΕΙΣ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

«Εν ἑκ τῶν πολλῶν μερῶν τοῦ προγράμματος τῆς «Νέας Φορμιγγος» εἶναι καὶ ἡ ἐν παραφράσει εἰς τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν δημοσιεύσις παντὸς δ,τι ἐγράφη καὶ ἐσώθη σχετικῶν πρὸς τὴν μουσικὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν συγγραφέων. Ἀπὸ τοῦ παρόντος φύλλου δημοσιεύομεν ἕκ του Ἀριστοτέλους δύο κεφάλαια, ὧν τὸ ἐν «περὶ φωνῆς» τὸ δ' ἕτερον «περὶ ζῶων γενέσεως», κατὰ παράφρασιν τοῦ ἐν Μουρλαῖ Ἀιγίου βαθυγνώμονος καὶ δεινοῦ τῆς ἀρχαίας γλώσσης κατόχου κ. Δημητρίου Περιστερίου ἱατροῦ, προέδρου τοῦ ἐν Αἴγιῳ Συλλόγου τῶν ἱεροψαλτῶν «Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης».

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

Αὐτ.

ΠΕΡΙ ΦΩΝΗΣ (*)

Παράφρασις Δημητρίου Περιστερίου ἱατροῦ

Τώρα δὲ πρῶτον ἄς καθορίσωμεν τὰ περὶ φόφου καὶ ἀκοῆς. Εἶναι δὲ διττὸς ὁ φόφος α'. ὡς ἐνέργεια, β'. ὡς δύναμις. Διότι τινὰ μὲν τῶν σωμάτων λέγομεν ὅτι δὲν παράγουσι φόφον, οἷον ὁ σπῆγγος, τὰ ἔρια, ἀλλὰ δὲ τὸνναντίον, οἷον ὁ χαλκός· καὶ ὅσα σώματα εἶναι στερεὰ καὶ λεῖα ἐμποιοῦντα εἰς τὴν ἀκοὴν φόφον διὰ τινος ἐνεργείας. Γίνεται δὲ ὁ κατ' ἐνέργειαν φόφος πάντοτε μεταξὺ δύο σωμάτων· διότι ἡ πλῆξις εἶναι ἢ παράγουσα τὸν φόφον. Ἄδύνατον δὲ ἐν σῶμα ν' ἀποτελέσῃ μόνον τοῦ φόφου. Διότι ἄλλο τὸ τύπτον ἄλλο τὸ τυπτόμενον, ὥστε τὸ παράγον τὸν ἦχον παράγει αὐτὸν τῆ ἐνεργείᾳ ἄλλου τινός. Πλῆξις δὲ δὲν γίνεται ἀνευ φοφῆς. Καθὼς δὲ εἶπομεν, ὁ φόφος δὲν παράγεται ἐκ πλῆξεως τῶν τυχόντων σωμάτων. Διότι οὐδένα φόφον παράγουσι τὰ ἔρια πληττόμενα, τὸνναντίον δὲ ὁ χαλκός καὶ ὅσα τῶν σωμάτων τυγχάνουσιν λεῖα καὶ κοῖλα. Ὁ μὲν χαλκός διότι εἶναι λεῖος, τὰ δὲ κοῖλα διὰ τῆς ἀνακλάσεως ποιοῦσι πολλὰς πλῆξεις μετὰ τὴν πρώτην, διότι ἀδυνατεῖ νὰ ἐξέλθῃ τὸ κινήθην. Ἐπι δὲ ἀκούεται εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰς τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ὀλιγώτερον. Κύριος δὲ τοῦ φόφου παράγων δὲν εἶναι ὁ ἀήρ οὐδὲ τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνῃ πλῆξις στερεῶν σωμάτων πρὸς ἀλλήλα καὶ πρὸς τὸν ἀέρα. Τοῦτο δὲ γίνεται ὅταν ὑπομένη τὴν πλῆξιν ὁ ἀήρ καὶ δὲν διαχυθῇ. Διὸ ἐὰν ἡ πλῆξις γίνῃ ταχέως καὶ σφιδρῶς ὁ ἀήρ προξενεῖ φόφον (παράγει ἦχον). Διότι πρέπει ἡ κίνησις τοῦ ραπίζοντος νὰ φθάσῃ (συναντήσῃ) τὴν θρούην (τοάκισμα) τοῦ ἀέρος, καθὼς ἐὰν ἤθελέ τις τύπτει σωρὸν ἢ ὄρμαθὸν ἄμμου φερόμενον ταχέως. Ἦχώ δὲ γίνεται ὅταν ἀπὸ τοῦ ἀέρος γενομένου ἐνὸς σώματος διὰ τὸ ἀγγεῖον τὸ περιορίσαν καὶ κωλύσαν αὐτὸν νὰ θρουθῇ πάλιν ὁ ἀήρ ἀπωσθῇ ὡς σφαῖρα φαίνεται δὲ ὅτι πάντοτε γίνεται ἠχώ, ἀλλ' ὄχι σαφῆς, ἐπειδὴ βεβαίως ἐπὶ τοῦ φόφου συμβαίνει καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ φωτός· διότι καὶ τὸ φῶς πάντοτε ἀντανεκλάται (ὄχι μόνον ἐὰν ἐγίνετο ἕλωσ διόλου φῶς, ἀλλὰ καὶ σκότος ἔξω τοῦ ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτιζομένου σώματος) ἀλλ' οὐχ οὕτως ἀνακλάται ὥστε ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἢ τοῦ χαλκοῦ ἢ καὶ τινος ἄλλου τῶν λεῖων σωμάτων, ὥστε νὰ ποιῇ οἰκίαν, εἰς τὸ φῶς ἐρίζομεν.

Τὸ δὲ κενὸν ὄρθως λέγεται κύριος παράγων τοῦ ἀκούειν. Διότι φαίνεται ὅτι ὁ ἀήρ εἶναι κενός, οὕτως δ' εἶναι ὁ πρῶτος τοῦ ἀκούσιματος, ὅταν κινήθῃ συνεχῆς καὶ εἰς. Ἀλλὰ διὰ τὸ νὰ ἴναι εὐθραστός δὲν ἀκούεται δυνατά,

(*) Ὁ ἐπικεφάλαιον τὸ κεφάλαιον τοῦτο φέρει «Περὶ φωνῆς».

ἐὰν δὲν εἶναι λεῖον τὸ κτυπηθὲν σῶμα. Τότε δὲ εἰς γίνεται ἦμα διὰ τὸ ἐπίπεδον, διότι ἐν εἶναι τὸ τοῦ λεῖου ἐπίπεδον. Ἡ μὲν λοιπὸν κίνησις ἐνὸς ἀέρος εἶναι ἠχητικὴ ἐν συνεχείᾳ μέγρις ἀκοῆς, ἢ δὲ ἀκοῆ φυσικῶς πρὸς τὸν ἀέρα ἠνωμένη. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἐν τῷ ἀέρι, ὅταν κινήται τὸ ἔξω κινεῖ τὸ ἔσω. Διὰ τοῦτο οὐχὶ ἐν γένει ἀκούει τὸ ζῶον, οὐδὲ ἐν γένει διέρχεται ὁ ἀήρ, διότι τὸ κινησόμενον μέρος καὶ ἐμφυχόν δὲν ἔχει γενικῶς ἀέρα. Καθ' αὐτὸ μὲν βεβαίως ἀφσπον ὁ ἀήρ ἐπειδὴ εἶναι εὐθραστός. Ὅταν δ' ἐμποδιθῇ ἢ θρουθῇ του, ἢ κίνησις τοῦτου εἶναι φόφος. Ὁ δ' ἐν τοῖς ὡσὶν ἀήρ εἶναι ἐγκεκλεισμένος διὰ νὰ μὲν ἀκίνητος, ὅπως ἀκριδῶς αἰσθάνεται πᾶσα, τὰς διαφορὰς τῆς κινήσεως. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἀκούομεν, διότι δὲν εἰσέρχεται πρὸς αὐτὸν τὸν συμφοῦν ἀέρα (δὲν συκοινωνεῖ ὁ ἔξω ἀήρ πρὸς τὸν ἔσω), ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸ εὐ; διὰ τὰς ἑλικας. Ὅταν δὲ τοῦτο συμβῇ, δὲν ἀκούει τις. Οὐδ' ἐν τὸ τῆμπανον καταβάλλῃ πρὸς τοῦτο προσπάθειαν, ὥστε τὸ ἐπὶ τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ δέρμα. Ἀλλὰ καὶ σημεῖον τοῦ ἀκούειν ἢ μὴ εἶναι τὸ νὰ ἠχῇ πάντοτε τὸ εὐ; ὥστε τὸ κέρας, διότι πάντοτε ὁ ἐντὸς τῶν ὠτων ἀήρ ἔχει ἰδιόζουσαν τινὰ κίνησιν, ἀλλ' ὁ φόφος εἶναι ξένος καὶ ὄχι ἴδιος. Καὶ διὰ τοῦτο λέγουσιν ὅτι ἀκούομεν διὰ τοῦ κενοῦ καὶ ἠχοῦντος σώματος, διότι ἀκούομεν διὰ τοῦ ἔχοντος περιορισμένον τὸν ἀέρα. Ποῖον δὲ τῶν δύο ἠχῆι τὸ τυπτόμενον ἢ τὸ τύπτον; ἢ καὶ τὰ δύο, κατ' ἄλλον ὁμῶς τρόπον· διότι ὁ φόφος εἶναι κίνησις τοῦ σώματος ὅπερ δύναται νὰ κινήται καθ' ὅν τρόπον τὰ πηδῶντα (ἀποσπώμενα) ἀπὸ τῶν λεῖων σωμάτων μόρια, ὅταν τις κρούσῃ. Δὲν παράγει λοιπὸν ἦχον ὡς εἶπομεν πᾶν τυπτόμενον καὶ τύπτον, οἷον βελόνῃ ἐὰν πλῆξῃ βελόνῃ, ἀλλὰ πρέπει τὸ τυπτόμενον νὰ ἴναι ὀμαλόν, ὥστε ὁ ἀήρ ἀθρόος νὰ πηδᾷ καὶ νὰ αἰετῆται.

Αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν ἠχοῦντων σωμάτων γίνονται φανεραὶ ἐκ τοῦ κατ' ἐνέργειαν ἦχου, διότι καθὼς ἀνευ φωτός δὲν φαίνονται τὰ χρώματα, οὕτως οὕτε ἀνευ φόφου (ἠχου) τὸ δέξῃ καὶ τὸ βαρὺ. Τοῦτο δὲ λέγεται κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν ἀπτῶν· διότι τὸ μὲν δέξῃ κινεῖ τὴν αἰσθησὶν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐπὶ πολὺ, τὸ δὲ βαρὺ εἰς πολλὸν χρόνον ἐπ' ὀλίγον. Δὲν εἶναι λοιπὸν ταχὺ τὸ δέξῃ, οὕτε τὸ βαρὺ βραδύ, ἀλλὰ γίνονται τοῦ μὲν διὰ τὴν ταχύτητα ἢ κίνησις τοιαύτη, τοῦ δὲ διὰ τὴν βραδύτητα. Καὶ φαίνεται ὅτι ἔχει ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὸ περὶ τὴν ἀφὴν ὄξῃ καὶ ἀμβλύ· διότι τὸ μὲν δέξῃ τρῶπον τινὰ κενεῖται, τὸ δὲ ἀμβλὺ ὄθει διὰ τὴν κίνησιν τοῦ μὲν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, τοῦ δὲ εἰς πολλόν, ὥστε συμβαίνει νὰ ἴναι τὸ μὲν ταχὺ, τὸ δὲ βραδύ.

(ἀκολουθεῖ)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ

Ἡ ἀπορριφθεῖσα γνώμη τοῦ κ. Κ. Γάχου.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ 3 ἀριθμοῦ)

Εἶναι προωρισμένη νὰ διασωσῇ ἐκ τοῦ φυσικοῦ τὰ ἔσματα καὶ τοὺς χοροὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐν πάσαις αὐτῶν ταῖς τεχνικαῖς καὶ ἐπιστημονικαῖς λεπτομερειαῖς, διὰ τῆς ἐρεῦνης καὶ μελέτης αὐτῶν καὶ τοῦ καθορισμοῦ ἑλῶν τῶν σχετικῶν πρὸς ταῦτα ἀπαραίτητων τεχνικῶν παρατηρήσεων καὶ τῶν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐκλειπουσῶν λεπτομερειῶν, αἵτινες ἐν τε τῇ συνόλῳ καὶ ἐν τοῖς καθέκαστα χαρακτηρίζουσι τὴν ἰδιαιτέραν ἀξίαν καὶ σημασίαν τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς, διὰ τὴν ὅποιαν δυστοχῶς τοσοῦτον ἐπιμενοςπροσπάθεια καταβάλλεται νὰ

ἐξισωθῇ πρὸς πράγματα, τῶν ὁποίων καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ ὑπόστασις καὶ αὐτὴ εἶτι ἡ πρόδος εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος.

Καὶ εἰς ἄλλοις πρώτοις θὰ παραδώσῃ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ταύτην συλλογὴν ἠρευνημένην καὶ μεμελετημένην, ἂν μὴ αὐτὴ αὐτὴ ἢ ἐπίσημος τοῦ Κράτους Ἐπιτροπεία, ἢς κύριος προσρισμὸς οὗτος κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην τυγχάνει.

Ἰποθέσατε κάποιον ἡμέτερον ἢ κύριον ξένον προσερχόμενον καὶ ζητοῦντα νὰ μελετήσῃ τὰ ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἔσματα, τοὺς χοροὺς καὶ τὰ διάφορα Ἑλληνικὰ ὄργανα. Τί θὰ ἀποκομίσῃ ἐκ τῆς ἐπισκέψεώς του ταύτης; Ἀπλῶς, νομίζω, μίαν ἐντύπωσιν καλὴν ἢ κακὴν, χωρὶς προσῶ; νὰ ἔχῃ ὀδηγόν τινα ἐπίσημον, ὅστις νὰ δύνηται νὰ ἐξηγήσῃ εἰς αὐτὸν ἐκεῖνα ἀκριδῶς, τὰ ὅποια θ' ἀπετέλουν τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς μελέτης· του καὶ διὰ τὰ ὅποια κυρίως θὰ ἠδυνωμόνει.

Θὰ ἴναι δηλ. τὸ αὐτὸ ὡ; νὰ εἰσῆρχετο εἰς μίαν βιβλιοθήκην χειρογράφων, εἴτε εἰς ἀρχαιολογικὸν τι Μουσεῖον, νὰ ἐζήτησι κατάλογον ἐπιστημονικόν, νὰ ἐλάβανε τὴν ἀπάντησιν, ὅτι τοιοῦτος κατάλογος δὲν ὑπάρχει, καὶ ἢ νὰ ἀπήρχετο ἀπρακτος, ἢ νὰ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ μαντεύσῃ τὰ μυστήρια τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ χορευτικῆς τέχνης, τὰς τεχνικὰς λεπτομερειαῖς, τὰς ἱστορικὰς πληροφορίας καὶ εἴτι ἄλλο σχετικῶν πρὸς πλήρη διαφώτισιν αὐτοῦ.

Ἦκουσα ἐκ τοῦ στόματος τοῦ κ. Προέδρου λεγόμενον, ὅτι «ἡ μελέτη καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν τεχνικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν λεπτομερειῶν ἐναπόκειται εἰς τοὺς εἰδικῶς περὶ τὴν μουσικὴν ἐνασχολουμένους, τῶν ὁποίων ἢ ἀτομικὴ ἐργασία θὰ ἴναι ἐκεῖνη, ἢ τις θὰ ἔλθῃ ὀδηγός εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν ἔρευναν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν».

Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι λίαν ὀρθή. Ἀλλ' εἶναι τοιαύτη, προκειμένου ἴσως περὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, εἰς τὰς ὅποιας ἔχει δοθῇ ἢ δέουσα κατεύθυνσις, αἵτινες δὲ τυγχάνουσι σήμερον κτήμα κοινόν, οὕτινος οὐδεμίαν λεπτομέρεια ἀφέθη ἀνεραύτητος καὶ ἀνεραμνηστος. Προκειμένου δὲ μὴ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς κυρίως μουσικῆς, ἢ τις εἰς οὐδὲν δυστοχῶς τοῦ Κράτους ἔδωρα ἐγένετο ποτε ἀντικείμενον μελέτης καὶ ἐρεῦνης, ἀλλ' ἢ τις ἀφέθη ἔρμαιον τῆς αὐτοβούλου καὶ αὐθαίρετου διαχειρίσεως, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ πρώτου τυχόντος καὶ τῆς ὅποιας αἰ τεχνικαὶ λεπτομέρειαί χρηζοῦσιν ἐρεῦνης καὶ συντόνου προσοχῆς, προκειμένου λέγω περὶ τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς, ἢ γνώμη τοῦ κ. Προέδρου, κατὰ τὴν ἐμὴν ἀντίληψιν, δὲν εἶναι ὀρθή.

Ἄλλως ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ἢ ἔρευνα καὶ ἢ μελέτη ἀνετέθη εἰς εἰδικὴν Ἐπιτροπείαν, ἢ τις ὀφείλει πρώτη αὕτη νὰ πράξῃ δ,τι πιθανόν θὰ ἐπραττεν ἢ οὐ ἢ ἀτομικῆ τῶν εἰδικῶν ἐργασία.

Διότι θὰ ἦτο παράδοξον ἢ ἐπὶ τοῦ λεξικοῦ αἰφνης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπίσημος τοῦ Κράτους ἐπιτροπεία νὰ μὴ ἠρμῆνευε καὶ νὰ μὴ ἐξήγηε τὰς συλλεγομένας λέξεις, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ παρέθετεν ὄρμαθους λέξεων, αἵτινες μετὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ λεξικοῦ ν' ἀναμένωσι τὸ ἔλεος καὶ τὴν ἐρμηνείαν τῶν εἰδικῶς περὶ τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ἐρμηνείαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀσχολουμένων.

Ἐχω τὴν πεποιθήσιν, στηριζομένην ἐπὶ εἰδικῆς ἐργασίας καὶ πείρας μακρᾶς, ὅτι ἢ περὶ συλλογὴ τῶν Ἑλληνικῶν ἔσμάτων καὶ χορῶν δὲν εἶναι τόσο ἀπλή, ὥστε οὐδὲν ἄλλο γ' ἀπαιτῆται, εἰμὴ ἀπλή μηχανικὴ ἐργασία φωνογραφικὴ καὶ κινήματογραφικὴ.

Τῶν ἔσμάτων ἢ περισυλλεγῆ ἀνάγκη ἐπιβεβλημένη εἶναι νὰ γίνηται διὰ τῆς μουσικῆς γραφῆς, ἢ τις εἶναι τὸ μόνον ἀσφαλὲς μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ διασωθῇ ἐν ἔσματι.

Πρώτον, διότι ούδεμίαν αμφισβήτησιν ἐπιδέχεται, διὰ ἀσπικτέστερος καὶ ἀκριβέστερος τρόπος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπέρξῃ Δεύτερον, διότι δυσχερὲς λίαν, ἂν μὴ ἀδύνατος, ἀποβαίνει ἢ ἐκ τοῦ φωνογράφου ἀντιγραφῆ. Καὶ τρίτον, διότι τὰ μόνον τεχνικὰ μέτρα, ἤτοι: ὁ φωνογράφος καὶ ὁ κινηματογράφος, διὰ τυχαίας κατὰστροφῆς αὐτῶν ἀποβλίνουσι ἀχρηστοὰ μέτρα.

Καὶ ἐπειδὴ ὡς μόνον καὶ κύριον μέτρον ἐνδείκνυται ἡ πιστὴ γραφὴ τῶν διὰ ζώσης φωνῆς ὑπαγορευομένων ἀσμάτων, ἐπιβάλλεται συγχρόνως ἡ πλήρης καὶ τελεία ἐρμηνεία αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς σφισσομένης παραδόσεως, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ πρακτικοῦ καὶ θεωρητικοῦ συστήματος τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς μουσικῆς.

Τοιαύτη δ' ἐρμηνευτικὴ ἐργασία ἐπὶ τῇ βάσει τῶν καθωρισμένων καὶ οὐδεμίαν ἀμφισβήτησιν ἐπιδεχομένων νόμων καὶ κανόνων τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς γινομένη, θὰ ἴσῃ ἐκεῖνη ἡ ἐργασία ἀκριβῆς, ἣν τὸ ἐπίσημον Κράτος ἤδη ἐπιζητεῖ διὰ τῆς ἐρεύνης καὶ μελέτης τῶν ἀσμάτων καὶ χορῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τὴν ὁπίαν βεβαίως παρ' οὐδενὸς ἄλλου πρώτου θὰ ἀπεκδέχεται, εἰμὴ παρὰ τῆς πρώτης ἐπισημῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς συλλογῆς ἐπιτροπείας.

Ἦκουσα καὶ ἕρας ἐτέρου συναδέλφου (τοῦ κ. Χόνδρου) γνώμης, καθ' ἣν: «ἂν τοιαύτη πρόβλη νὰ ἴσῃ ἡ ἐργασία, τότε πρός ταύτην δὲν εἶναι ἀρμόδια πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπείας». Βεβίως πάντως τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπείας δὲν εἶνε ἀρμόδια διὰ τοιαύτην ἐργασίαν. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδόπως εἶνε ἰσχυρὸν νὰ με πείσῃ, διὸ δὲν πρέπει νὰ γίνῃ ἡ καθ' ἑαυτῆς μουσικὴ ἐργασία. Τούναντίον, κατὰ τὴν ἐμὴν ἀντίληψιν, κύριος σκοπὸς τῆς Ἐπιτροπείας τυγχάνει ἡ ἐργασία αὕτη, ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ Νόμος προέβλεψε νὰ παρακάθηται ἐν τῇ Ἐπιτροπείᾳ δύο, ἀδιάφορον τίνες, τῶν εἰδικῶς εἰς τὴν μελέτην τῆς δημόσιας Ἑλληνικῆς μουσικῆς ἀσχολουμένων καὶ τοὺς ὁποίους ἀναμφισβήτως θὰ θεωρῆ ἱκανοὺς πρός τοιαύτην ἐργασίαν.

Καὶ οἱ χοροὶ, εἴτινες θὰ διαγωνισθῶσι διὰ τῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν, ποῖαν ὠφέλειαν πρακτικὴν θὰ παράσχουσιν εἰς τοὺς, θέλοντας νὰ μελετήσωσιν αὐτοὺς; Ἡ ταινία οὐδὲν ἄλλο παριστᾷ, εἰμὴ τὸ θεαματικὸν μέρος τῶν χορῶν. Ἀλλ' ὁ μελετητὴς, ἵνα μελετήσῃ καὶ ἐκμάθῃ τοὺς χορούς, τοῦτου μόνον ἀνάγκην ἔχει; Δύναται διὰ μόνου τοῦ βωθοῦ ἐκεῖνου θεάματος νὰ κατανοήσῃ τὸ εἶδος τοῦ χοροῦ, τὸν τρόπον καθ' ὃν χορεύονται, τὸν ἀριθμὸν τῶν βραχέων ἢ μακρῶν βημάτων, τὴν θέσιν καὶ ἄρσιν τῶν ποδῶν, τὴν ζώσαν ταύτην ἀναπαράστασιν τῆς προγονικῆς ἡμῶν ρυθμικῆς τέχνης, τὴν μουσικὴν πρός ἣν χορεύονται καὶ τόσα ἄλλα, ἀπολύτως ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα διὰ τὴν καθόλου κατανοήσιν τῶν λεπτομερειῶν ἐκάστου χοροῦ;

Καὶ τίς ἄλλος θὰ ἦτο ἀρμόδιος νὰ δώσῃ εὐθὺς, ἐξ ἀρχῆς τὴν προσήκουσαν ἐρμηνείαν καὶ ἐξηγήσιν, εἰμὴ ὁ πρῶτος αὐτῶν ἐρμηνευτῆς, ἢ ἐπίσημος δηλ. τοῦ Κράτους Ἐπιτροπεία, εἰς ἣν, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην καὶ ἀντίληψιν, εἶναι ἐπιβεβλημένον τὸ καθήκον τοῦτο οὐ μόνον ὑπὸ τῆς Πολιτείας, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς σοβαρότητος καὶ τοῦ κύρους τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν μελῶν, ἅτινα ἐξελέγησαν οὐχὶ βεβαίως ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς γραφομηχαναί;

Τὸ βον ἄρθρον τοῦ Νόμου «περὶ ἐθνικῆς μουσικῆς συλλογῆς» ὁρίζει, ὅτι «ἡ χρῆσις τῶν ἐν τῇ συλλογῇ ἐπιτρέπεται μόνον ἢ πρός διδασκαλίαν ἢ εἰς μουσικοὺς καὶ λογίους, εἰδικῶς ἀσχολουμένους εἰς τὴν μελέτην τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ». Παραλείπων τὴν τελευταίαν,

λαμβάνω τὴν πρώτην περίπτωσιν. Ἐπιθυμῶ τις αἴρνησις νὰ ἐκμάθῃ καὶ νὰ διδάξῃ ἕνα χορὸν Ἑλληνικὸν οἰκονομῆται. Καὶ πρός τὸν σκοπὸν τοῦτον καταφεύγει εἰς τὴν ἐθνικὴν μουσικὴν συλλογὴν. Πῶς θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐννοήσῃ ὁ ἴδιος, πολὺ δὲ περισσότερο νὰ διδάξῃ εἰς ἄλλους χορὸν, τὸν ὁποῖον εἶδεν ἀπλῶς ἐν τῇ ταινίᾳ βωθῶς ἐξελισσόμενον, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ ἐπίσημον οὕτως εἶπειν κείμενον τῆς διδασκαλίας, τὴν λεπτομερῆ τουτέστι περιγραφὴν καὶ ἐρμηνείαν, μεθ' ὧν τῶν ἀναγκαιοῦσιν πληροφοριῶν καὶ τεχνικῶν παρατηρήσεων; Ὅθι ἴσῃ βεβαίως εὐτυχῆς ἂν ἐν τῇ μετὰ εἰδικῶς τις προέλαβε νὰ γράψῃ τινὰ σχετικὰ. Ἀλλ' ἂν δὲν προέλαβε τοιοῦτος τις νὰ κάμῃ τὴν ἀτομικὴν ταύτην ἐργασίαν, ποῦ θὰ καταφύγῃ; Μήπως θὰ κάμῃ περιοδεῖαν ἀνά τὰς Ἑλληνικὰς χώρας, ἵνα ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ μάθῃ ὅ, τι ἐπιζητεῖ νὰ μάθῃ καὶ νὰ διδάξῃ; Καὶ δὲν θὰ ἴσῃ δι' αὐτὸν εἰρωνεία τοῦτ' αὐτὸ ἡ ἐθνικὴ μουσικὴ συλλογὴ; Καὶ τίς ἄλλος λοιπὸν, παρακαλῶ, θὰ ἴσῃ ἐκεῖνος, ὅστις θὰ προικήσῃ τὴν ἐθνικὴν μουσικὴν συλλογὴν διὰ τοῦ πρώτου ἐπισημοῦ κειμένου, εἰμὴ ἢ ἐξ εἰδικῶν ἀνδρῶν ἐπίσημος τοῦ Κράτους Ἐπιτροπεία, εἰς ἣν, ἐπιμένω λέγων, ὅτι ἐπιβεβλημένον εἶναι τὸ καθήκον τοῦτο;

Ἀλλὰ καὶ τὰ μουσικὰ ὄργανα, ὅσα εἶναι ἐν χρῆσει παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ λαῶ ἢ ἐξέλκων, τίνα πρακτικὸν σκοπὸν θὰ ἔχουσιν διὰ τὰς μελλούσας γενεάς, ἂν περισυλλεγῶσι πρός ἀπλοῦν πλουτισμὸν τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς συλλογῆς;

Δὲν νομίζω ἢ Ἐπιτροπεία, ὅτι ὀφείλει καὶ καθήκον ἔχει νὰ παραδώσῃ εἰς τὰς μελλούσας γενεάς πλήρη περιγραφὴν καὶ ἐρμηνείαν καὶ ἐξηγήσιν τοῦ χειρισμοῦ αὐτῶν, τῶν διαφορῶν, τῶν διαιρέσεων, τοῦ τρόπου καθ' ὃν παίζονται, τῶν διαφορῶν, ἃς παρουσιάζουσι πρός ἄλλα συγγενῆ ὄργανα, Ἑλληνικὰ ἢ ξένα, καὶ τῶν ἄλλων, ἀναγκαίων καὶ χρησίμων πρός μελέτην καὶ κατανοήσιν;

Καὶ ἂν ποτὲ ἐν τῇ μέλλοντι ἐπιχειρηθῇ ὁ καταρτισμὸς ὀρχήστρας ἐξ ἐθνικῶν ὀργάνων, πῶς θὰ ἴσῃ δυνατὴ ἢ χρῆσις τῶν μέχρι τότε σφισσομένων, ἢ καὶ τῶν ἐκλιπόντων μουσικῶν Ἑλληνικῶν ὀργάνων;

Ἴσως καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου προβληθῇ μοι, ὅτι ἢ Ἐπιτροπεία δὲν εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ πράξῃ καὶ τοῦτο. Ἀλλὰ τότε, τί εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ πράξῃ καὶ τίνα λόγον ὑπάρξεως καὶ ὑποστάσεως ἔχει;

Συνοψίζων ὅσα διὰ μακρῶν ἐθεώρησα καθήκον μου νὰ ἀναπτύξω, ἐκφράζω καὶ αὐθις ἐκ στερεῶς πεποιθήσεως τὴν γνώμην, ὅτι προορισμὸς τῆς Ἐπιτροπείας ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς συλλογῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἴσῃ ἢ μηχανικὴ μόνον κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Προέδρου ἀντιγραφικὴ ἐργασία, ἀλλὰ πρός ταύτην καὶ ἡ ἐρευνα καὶ ἡ μελέτη τῶν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀπολλυμένων πλουτιμῶν κειμηλίων τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου.

Οὕτε τὴν πρόθεσιν, ἀλλ' οὕτε καὶ τὴν ἀξίωσιν ἔχω, ὅπως ἡ γνώμην μου γίνῃ ἀποδεκτὴ. Καὶ διὰ τοῦτο παρακαλῶ ὅπως αὕτη, εἴτε γίνῃ ἀποδεκτὴ εἴτε μή, καταχωρηθῇ ἐν τοῖς πρακτικῶς ὡς ἀνεγνώσθη. Διότι πεπεισμένος ὢν, ὅτι, ἐνθὲν μὲν αἱ μέλλοντα γενεὴ μικράν, ἂν μὴ οὐδεμίαν εὐγνωμοσύνην θὰ ὀφείλωσι τῇ ἐπιτροπείᾳ, ἂν αὕτη ἤθελε περιορισθῆ εἰς μόνον τὴν μηχανικὴν συλλεκτικὴν ἐργασίαν, ἐνθὲν δὲ ὅτι καὶ ἡ πρός τὸ Κράτος ὑπηρεσία αὐτῆς θὰ ἴσῃ ἐλλιπὴς, συνεπῶς δὲ οὐχὶ ἀνταξία τῶν προσδοκῶν αὐτοῦ, πεπεισμένος, λέγω, περὶ ἀμφοτέρων τούτων, ἐπιθυμῶ νὰ εὐρίσκωμαι ἐν τάξει οὐ μόνον πρός τοὺς διοριστάς με καὶ πρός τὴν ἐπιτροπείαν, ἢς ἔχω τὴν τιμὴν ν' ἀποιμῶ μέλος, ἀλλὰ καὶ πρός ἐμὲ αὐτόν, ὅστις, ὅσην μοι δύναμις, τὴν ἐρευναν

καὶ τὴν μελέτην τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς καθ' ὅλον τὸ στάδιόν μου ἔσχω κύριον σκοπὸν καὶ πρόγραμμα.

K. A. ΨΑΧΟΣ

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

ΦΩΚΙΩΝ Δ. ΒΑΜΒΑΣ

Μετὰ θλίψεως βαθυτάτης ἀγγέλλομεν τὸν θάνατον μουσικοῦ καὶ μουσικολόγου διαπρεποῦς, ἀνδρὸς χρηστοῦ καὶ ἐναρέτου, τοῦ γηραιοῦ **Φωκίωτος Δ Βάμβα**, ἐπισυμβάντα τῇ 3ῃ Ὀκτωβρίου ἐν τῇ Γηροκομίᾳ Συγγροῦ, ἐνθα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐφυσόχαζεν.

Ὁ ἀειμνήστος **Φωκίων Βάμβας**—οὗτινος πλήρη βιογραφίαν διὰ τὸ ἀνεπαρκὲς τοῦ χρόνου θὰ δημοσιεύσωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον φύλλον—ἔξ Ἰδρας καταγόμενος, ἦτο υἱὸς τοῦ ἀγωνιστοῦ τοῦ 21 Δημητρίου Βάμβα, ὅστις, ὡς μαριυροῦσιν ἐπίσημα πιστοποιητικὰ τῶν ναυάρχου Α. Μιαούλη καὶ Γ. Σαχίνη, τὰ ὅποια θὰ δημοσιεύσωμεν μετὰ τῆς βιογραφίας τοῦ ἀειμνήστου, «καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἀγῶνος συνηγωνίστατο προθύμως ὡς πυροβολητῆς» ἐν τῇ δικρότῃ τοῦ Α. Μιαούλη καὶ ἐν τῇ πλοίᾳ «ὁ Μιλτιάδης», τῇ διευθυνομένῃ ὑπὸ τοῦ Γ. Σαχίνη, «καὶ δὲν ἐδέχθη τὸ ἀνάλογον τοῦ μισθοῦ του, χαρίζόμενος πρός τὴν πατρίδα ἐκ τοῦ ὑστερήματός του». Ὁ Φωκίων Βάμβας διήγε βίον αὐστηρῶς μοναχικῶν, τυγχάνων, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ πολλῶν ἐνδείξεων, μοναχὸς ἐν τῇ κρυπτῇ. Ἀπὸ πολλοῦ δὲ ἀποφεύγων τὸν κόσμον καὶ ὄνειρευόμενος ὅτι θὰ εὕρισκε σχετικὴν ἡσυχίαν ἐν τῇ Γηροκομίᾳ, εἰσῆλθεν οἰκιοθελῶς ἀφοῦ ἐκκληροδότησεν εἰς αὐτὸ πᾶσαν τὴν περιουσίαν του ἐπὶ τῇ ὄρῃ, ἵνα μέχρι θανάτου διαμένῃ ἐντὸς αὐτοῦ αὐτὸς τε καὶ ἡ καταλειπομένη ἡδὴ ἐρημος ἀδελφῆ αὐτοῦ, ἢ ἀνταξία τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς κατὰ τὴν εὐσέβειαν κ. Ἀθηναίᾳ χήρᾳ Ν. Παπαϊωάννου, τοῦ ἀειμνήστου ἱεροψάλτου. Χριστιανὸς καθ' ὅλην τῆς λέξεως σημασίαν καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Κυρίου πιστὸς ὁπαδός, διήρχετο τὸν βίον αὐτοῦ ἐν διηνεκῇ προσευχῇ καὶ δεήσει, μετὰ παραδειγματικῆς ὑπομονῆς καὶ καρτερίας ὑφιστάμενος τὰς παντοειδῆς στερήσεις καὶ τὴν ἀνεξήγητον ἀμέλειαν τῆς οὐτις ἢ ἄλλως διοικούσης τὸ κατὰ τὴν ἐπιτροπείαν ἐφορείας. Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ βαρύνωμεν τὴν ψυχὴν τοῦ ἐκλιπόντος χρηστοῦ καὶ ἐναρέτου **Φωκίωτος Βάμβα**, ὅστις κατὰ τὰς πρός αὐτὸν ἡμετέρας ἐπισκέψεις ἐξωμολογεῖτο μὲν περὶ τῆς παναθλίως καταστάσεως τοῦ Γηροκομίου καὶ τῆς πρός αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς γέροντας δεικνυμένης ἀστοργίας, ἐξώρκιζεν ἡμῶς ἡμᾶς, ἵνα οὐδενὶ οὐδὲν εἴπωμεν, ἐκ φόβου, μὴ ἐξ ἀφορμῆς αὐτοῦ πάθωσιν ἄλλοι ἐκ τῶν γηροκομουμένων. Ἀλλ' ἡμεῖς, ἀναπαυθέντες ἤδη αὐτοῦ, καθήκον ἱερὸν ἡμῶν θεωροῦμεν, ἵνα ἐν ὀνόματι τῆς λεγομένης φιλανθρωπίας!! βροντοφωνήσωμεν, ὅτι ὁ ὑπερευνηκοντοῦτος **Φωκίων Βάμβα**, ὑποφύρων μόνον ἐκ κήλης, ἀπέθανεν ἐξ ἀστροφίας, διότι ἢ λεπτὴ αὐτοῦ κρᾶσις δὲν τῇ ἐπέτρεπε νὰ τρώγῃ τὴν ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν ἐπιτροπείαν ἐλεεινὴν καὶ πᾶν ἄλλο ἢ ἀνθρωπίνην τροφήν.

Ἐπιφυλαττόμενοι—ὡς εἶπομεν—ἵνα ἐν τῇ ἐπομένῃ ἡμῶν φύλλῳ δημοσιεύσωμεν πλήρη βιογραφίαν αὐτοῦ, εὐχόμεθα τῇ ἐν γῆρατι πύονι μεταστάντι πρός Κύριον **Φωκίωτος Βάμβα** ψυχῆς ἀνάπαυσιν καὶ μνήμην αἰώνιαν.

